

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

FOLKLÓRNÍ SOUBOR DOUDLEBÁNEK V LETECH 1982-2022

Autor práce: Eva Bohdalová

Vedoucí práce: prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Studijní program: Pedagogika volného času (KS)

2023

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Dne

Eva Bohdalová

Děkuji vedoucímu mé práce prof. ThLic. PaedDR. Martinu Weisovi, Th.D. za rady, připomínky, metodické vedení mé práce a za jeho trpělivost a milý přístup. Mé poděkování náleží také PhDr. Janu Šimánkovi, kronikáři naší obce, za poskytnutí kroniky týkající se folklórní skupiny Doudleban a kroniky obecní. Velké poděkování náleží paní Marcele Smudkové za cenné informace o Národním souboru Doudleban a Mirce Dušákové za bohaté rozhovory o dětském folklorním souboru Doudlebánek. Dále pak nesmím zapomenout na vyjádření díky mé rodině, která mi byla velikou oporou po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Oblast Doudlebsko.....	8
1.1 Rozloha a poloha.....	8
1.2 Počátky obce	8
1.3 Osudy Doudleb během dalších staletí	10
1.4 Straňany	10
1.5 Tradice, zvyky.....	11
2 Krojovaná družina Doudleban	12
2.1 Vznik.....	15
2.2 Historie.....	16
2.3 Činnost	18
3 Folklorní soubor Doudleban	22
3.1 Vznik.....	22
3.2 Poslání.....	23
3.3 Činnost	23
4 Kroje – vývoj	26
4.1 Ženský kroj	27
4.2 Mužský kroj	29
4.3 Folklór a národopis kraje	32
4.4 Písňe a tance.....	32
4.5 Tradice na Doudlebsku	35
4.6 Doudleban v médiích	38
5 Folklorní soubor Doudlebánek.....	39
5.1 Vznik.....	39
5.2 Vývoj.....	39
5.3 Činnost	40
5.4 Poslání.....	42
5.5 Kroje.....	42
5.6 Tradice	43
6 Závěr – shrnutí cíle mé práce	45
7 Seznam literatury a zdrojů	47
8 Seznam příloh	48

9	Přílohy.....	49
9.1	Stanovy.....	49
9.2	Fotografie.....	51
10	Abstrakt.....	56
11	Abstract.....	57

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat národopisnému folklórnímu souboru Doudleban. Výběr tohoto tématu byl podněcen mým zájmem o historii a studiem oboru Pedagog volného času. Obec Doudleby jsem si zvolila, protože zde již několik let žiji se svou rodinou. Zároveň v této obci pracuji v Základní škole Doudleby. Děti, které tuto školu navštěvují, jsou převážně členy dětské folklórní skupiny Doudlebánek. Tato skupina je součástí národního souboru Doudleban, který má nejen velice zajímavou a bohatou historii, ale i krásný cíl. Tím je udržet místní tradice a zvyky i pro budoucí generace. A tak zachovat spojení s našimi kořeny.

Právě historie celé obce a její význam v minulosti jsou důležité pro pochopení místních občanů, jejich zvyků a tradic. Toho všeho se snažím být součástí. Společenský život v místě s touto historií je velmi bohatý. Lidé se zde díky svému nadšení rozhodli udržet staré zvyky a obnovit zapomenuté tradice. A je třeba zdůraznit, že se jim to daří.

Ve své práci jsem se snažila zachytit významné okamžiky týkající se souboru Doudleban, aby byl správně pochopen i Doudlebánek. O historii obce toho bylo již mnoho zaznamenáno v knihách. Převážně pak od autora Jana Šimánka. Ten je zároveň také kronikářem obce a zapáleným historikem. Podobnost s jeho texty by však měla být minimální.

Cílem mé práce je zmapování snahy o udržení lidových zvyklostí a tradic v této obci během zhruba posledního století, tedy v době, která nebyla nakloněná folkloru a ten tím upadal. Společnost lidí se měnila v závislosti na dění v Evropě a díky rozvoji průmyslu.

Nejdůležitějším zdrojem využívaným pro mou práci byly knihy, nepublikovaný dokument „Kronika Krojované družiny Doudleban“ a archivní prameny. Další zdroj představovaly webové stránky obce a Národopisného souboru Doudleban.

Má práce je složena ze čtyř částí. První z nich pojednává o vzniku obce a její poloze. Představuje historii až téměř do současnosti. Zmiňuje také nejdůležitější tradice a zvyky Doudlebska. Druhá část informuje o Krojované družině Doudleban, o jejím vzniku, historii a poslání. Třetí část zaznamenává informace o založení Národopisného souboru Doudleban, tak jako o jeho minulosti a současnosti. Seznámíme se s jeho

hodnotami, písněmi a kroji. Čtvrtá část nám představí dětský folklorní soubor Doudlebánek a tím i jeho poslání, vznik a vývoj. Dále pak jeho činností od roku 1982 do roku 2022.

Jednotlivé části práce jsou seřazeny chronologicky tak, jak jdou postupně v čase za sebou. Každá část je dále strukturována do podkapitol, z níž se každá věnuje svému zaměření.

Pro některé části mé práce jsou zdroje nabitě informacemi. Naopak, čím blíže k současnosti, tím je dostupných informací méně. Toto se týká převážně souboru Doudlebánek a jeho vzniku. Dále zde neuvádím všechny obnovené tradice a zvyky, přestože jsou v obci každoročně uspořádány. Uvedeny jsou pouze ty, které stály již na počátku, tedy obnovení folklóru v našem kraji.

V mé práci je využita metodologie běžná pro historické práce, je aplikována práce s dosud nepublikovanými archivními materiály, tudíž i metoda přímá. Dále pak metoda komparativní vzhledem k využití odborné literatury. Další metodou je tzv. oral history, tedy svědectví pamětníků.

1 Oblast Doudlebsko

1.1 Rozloha a poloha

Na jihu České republiky se nachází jeden z nejvýznamnějších a nejkrásnějších krajů.

Svou rozlohou se rozprostírá mezi městy České Budějovice, Český Krumlov, Borovany, Trhové Sviny a Kaplice.¹ Na severu se hranicí dotýká podoblasti zvané Blatsko (okolí Veselí nad Lužnicí a Soběslavi), jižní stranou sousedí s pohořím Šumava a oblastí Novohradsko, přesněji za zříceninou hradu Pořešín a městysem Besednice. Západní hranici této oblasti tvoří nejvyšší vrchol jižních Čech-Klet' (1084 m. n. m.) a tzv. Podkletí. Zde se Doudlebsko dotýká dalších významných podoblastí, takzvanými Kozácko (okolí Tábora), Horácko (Humpolecko a Pelhřimovsko). Na východní straně zasahuje do povodí říčky Stropnice, a to až za Borovany a Trhové Sviny.²

Na tomto území, jímž protékají řeky Vltava a Malše, se v minulosti spojovaly dvě významné obchodní stezky, Vitorazská a Kaplická. První zmíněná byla spojnici mezi Doudlebskem a Vitorazskem (krajem ležícím na pomezí Rakouska a Čech), po druhé se dopravovalo různé zboží od Kaplice až do Doudleb. To nám potvrzuje, že se již v minulosti jednalo o oblast velice důležitou také z obchodního hlediska, což mělo vliv na celkový rozvoj zdejšího kraje.³

1.2 Počátky obce

Přibližně v pátém až šestém století našeho letopočtu se několik slovanských kmenů vydalo na cestu do Evropy. Jeden z nich se nazýval Doudlebové či Dudlebové. Cesta tohoto lidu pravděpodobně nevedla stejně jako cesta ostatních středočeských kmenů od východu, nýbrž přicházeli z jihu. Kmen to byl stejně záhadný jako jeho název. Existují dvě verze jeho vzniku. První verze uvádí, že se jedná o složený tvar ze slov slovanského původu „duda“ (význam je píšťala) a „liabas“ (znamená tenký, tedy člověk hubený jako píšťala).

¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 69

² Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6., s. 12

³ Srov. JIRÁČEK, Jan. *Doudlebsko: krajina venkova*. [Trhové Sviny]: Novohradsko-Doudlebsko, [2021]. ISBN 978-80-270-8145-5, s. 15

Druhá verze má základ v západogermánském „Deudo“ (významem je lid či kmen, možno i území) a „laifts“ (výraz pro zbytek, pozůstalost). To by v překladu znělo jako zděděné území.⁴

Převládajícím názorem je, že název Doudlebové má slovanský původ, ovšem přijatelnější je verze původu jména z germánštiny. Jedná se totiž o území zděděné po již upadající keltské civilizaci. K tomu došlo mezi pátým a šestým stoletím, když Doudlebové prchali před násilným kmenem Avarů Evropou. V téměř pusté oblasti v okolí řeky Malše pak našli své útočiště a vybudovali opevněné hradiště.

Bohužel, všechny archeologické nálezy pocházejí až z 10. století.⁵

Doudlebové ukončili svou cestu právě v této oblasti a tím byl položen základ pro zdejší lidovou kulturu. O tom, že se jedná o velice samostatnou oblast, vypovídá také fakt, že již v roce 1868 byl vydán spisek o doudlebském nářečí, jehož autorem je filolog Vojtěch Kotsmich. Tento spisek mimo jiné upozorňuje na skutečnost, že lidé z tohoto kraje používají názvy jako „místa, která leží v Čechách“, což je oblast za Českými Budějovicemi, a „místa v Němcích“, čímž je míněna oblast za Českým Krumlovem. Právě toto potvrzuje povědomí o území českého národa, které v té době panovalo.⁶ Obyvatelé v těchto místech ještě na přelomu 19. a 20. století oblékali typický lidový kroj, udržovali obyčeje a různé obřady. To vše je spojovalo s jejich kořeny a historií. První písemné zmínky o Doudlebech ovšem nepocházejí z pera českého, nýbrž od arabského historika a cestovatele Al Más-udího (rok 956) v takzvaném tvaru „Dúlába“. Další lidské společenství tohoto jména najdeme v historii také v Korutanech (jih Rakouska), Panonii (oblast Panonské pánve, Maďarsko) a na ukrajinské Volyni.⁷

⁴ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6., s. 13

⁵ Srov. Brožura *Obec Doudleby 981-2001, 1020 let Doudleb*, vydána Národopisným souborem Doudleban u příležitosti výročí obce z roku 2001, s. 3

⁶ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6., s.13

⁷ Srov. JIRÁČEK, Jan. *Doudlebsko & Novohradsko*. Jindřichův Hradec: Epika, 2014. ISBN 978-80-87435-80-9, s. 10-11

Zmínka o existenci Doudleb, přesněji o doudlebském hradišti, se váže k roku 981. Jejím autorem je nejstarší český kronikář Kosmas. A to i přesto, že jeho kronika byla sepsána až na začátku 12. století.⁸

1.3 Osudy Doudleb během dalších staletí

Na svém počátku byly Doudleby velice významné. Po nějaký představovaly nejen středisko kraje, ale také sídlem státního úředníka té doby. Vše se změnilo po založení města České Budějovice v roce 1265. Sláva a významné postavení Doudleb upadaly.⁹

Po následující čas se měnili majitelé obce, a to poměrně často. V této chvíli se již bavíme o obci, která se skládá ze dvou částí, Doudleby a Straňany. Z obyvatel se stali poddaní, kteří spadali jak pod město České Budějovice, tak pro nedalekou Třeboň. Důvodem bylo, že každá z částí patřila jinému pánu, převážně ze šlechtického řádu. Takto rozdělená obec žila do roku 1848, do doby, než byly roboty a poddanství zrušeno. Následně, dva roky poté, byly zřízeny obecní úřady a od té doby vystupovala obec pod názvem Obec Doudlebská a Straňanská.¹⁰

1.4 Straňany

Jak bylo zmíněno výše, Straňany byly již v počátku samostatnou obcí, ale vždy patřily k Doudlebům. Rozděluje je řeka Malše, která obcí protéká.

Název je odpovídající, neboť stráně jsou všude kolem tohoto místa, některé jsou zmíněny také v některých lidových písních.

První písemnost, kde se o existenci této obce dočteme, pochází z období vlády císaře Karla IV. V této listině se můžeme dočíst o daru věnovaném kostelu v Doudlebech v roce 1360, kde je uvedený jako svědek právě rychtář ze Straňan.

Jak již bylo řečeno výše, tak se jednalo o dvě nezávislé osady, které měly také své zastupitele a starosty. Na počátku ovšem byli starostové tři. Jeden pro Straňany, druhý

⁸ Srov. JIRÁČEK, Jan. *Doudlebsko: krajina venkova*. [Trhové Sviny]: Novohradsko-Doudlebsko, [2021]. ISBN 978-80-270-8145-5 s. 116

⁹ Srov. Tamtéž, s. 100

¹⁰ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 41

pro Doudleby a třetí pro obě současně. To bylo ukončeno vznikem národního výboru v tomto místě roku 1945. Straňany jsou od té chvíle částí obce. Je zde k vidění původní architektura v podobě řady domů s branami a štítů.¹¹

1.5 Tradice, zvyky

Doudlebsko je svébytný region, který si dokázal uchovat svou lidovou kulturu a tradice, jež jsou v současné době vyhledávané i širokou veřejností.

Nejvýznamnější, zároveň nejznámější, je růžičková masopustní koleda. Tuto tradici udržuje „živou“ několik regionů. I přesto, že je takto rozšířená po celé oblasti Doudlebska, můžeme říct, že každá z obcí na tomto území ji má v něčem zvláštní a něčím odlišnou, například zdobením klobouků koledníků.

Další udržovanou tradicí, kterou je nutné zmínit, jsou velikonoční řehtání a Doudlebské dožínky.

V současné době tyto zvyky a tradice žijí díky folklornímu souboru Doudleban, který je organizátorem mnoha těchto akcí. Cílem je zachování tradic a zvyků, typických pro tuto oblast, i pro další generace. Díky souboru dochází i k obnovení těch dávno zapomenutých. Lidé dříve byli velice spjati s přírodou, a to se projevilo také ve folkloru.

Každé roční období má v této oblasti své zvyky a tradice, které se daří nejen udržovat, ale i postupně obnovovat.¹²

V souvislosti s tradicemi se bavíme nejen o zvycích, ale také o lidových písních a tancích, které díky tomu jsou předávány další generaci.

¹¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 41

¹² Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: národopisné oblasti [cit. 2022-11-16]. Dostupné na WWW. Národopisné oblasti (doudleban.cz)

2 Krojovaná družina Doudleban

Vznik souboru Doudleban, coby udržovatele folkloru na Doudlebsku, je spojován právě s cílem zachovat tradice a zvyky.

V současné době se jedná o národopisný soubor, který má samozřejmě svou historii. Pro spolkový život obce je velice důležitý. Je nedílnou součástí života společnosti téměř každé obce.

Doudlebsko byl kraj v minulosti velice chudý, proto byli nuceni dělníci a malozemědělci za práci začít dojíždět do ciziny, aby zvládli nakrmit celé své rodiny. To se týkalo nejen dospělých, ale i mládeže, která mnohdy ani nedochodila základní školu. Pracovat odjížděli obyvatelé převážně do Lince a jeho okolí, výjimkou nebyla ani Vídeň. Lidé si zde vydělávali jako řemeslníci, kteří se brzy proslavili jako velice šikovní. Mládež se buď řemeslu teprve učila nebo sloužila u sedláků.

Změna prostředí vesnického na městské tyto lidi ovlivnila. Poznali městský život se vším, co k němu patří. To se projevilo nejen ve stylu oblékání, ale i v mluvě. Lidé se tak postupně odcizili od svých tradic, zvyků ale i své vlasti. Nejvíce to pocítily staročeské kroje, které lidé nosili méně a méně. Nahradilo je „civilní“ oblečení, jež domů přiváželi právě ti zaměstnaní v cizině. Svou věrnost krojům si udrželo pouze pár jedinců převážně staršího data narození, kteří je nosili do své smrti.¹³ I přes velikou snahu se nepodařilo udržet doudlebský kroj nedotknutý všem těmto změnám.¹⁴

Doba první světové války nebyla tím pravým obdobím pro udržení a uchování folkloru. Lidé měli jiné starosti, a tak bylo hodně z toho, co se tvořilo po staletí, ztraceno a zapomenuto. Je to veliká ztráta, vždyť právě tance a zpěvy pomohly lidem v těžkých dobách při jejich těžké práci.

Přesto během první světové války byla zaznamenána snaha o opětovné vyzvednutí krásy krojů, lidových písní a tanců. Díky tomu proběhlo pár slavností, kde toto všechno

¹³ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojopis z roku 1950, s. 10

¹⁴ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6., s. 30

na okamžik oživlo.¹⁵ Tyto záchvěvy o znovuzrození jsou zásluhou několika vlastenců, kteří alespoň zlomek toho udržovali ve svých pamětech.¹⁶

S touto dobou je neodmyslitelně spojeno jméno František Miroslav Čapek, což byl spisovatel, národní buditel a v té době i poštovní inspektor v Českých Budějovicích, který přišel do našeho kraje v roce 1927. Doudleby miloval a velice často je navštěvoval.¹⁷

Své nadšení neprojevoval pouze tím, že odhaloval a sepisoval zapomenutou krásu vesnického života, ale také ji předával zpět lidem. Vše sepsané kládal do muzea v Trhových Svinech. Kromě probuzení paměti našich předků si pan Čapek všiml, že lidé v této obci mají opravdu těžký život. Tomu se v nemalé míře přispívala i samotná řekla Malše. Proto nelenil a zařídil vše potřebné pro stavbu nového, železobetonového, mostu, který by spojil Doudleby a Straňany. To se stalo skutečností a most byl slavnostně otevřen 25. srpna roku 1929. Dodnes nese jméno jeho budovatele.¹⁸

Tím Čapek velice pomohl místním obyvatelům, kteří do té doby měli k dispozici pouze dřevěnou lávku pro pěší. Povozy musely využívat blízký brod. Ten však podléhal povodním, a to někdy až po dobu několika týdnů, což velice komplikovalo život místním sedlákům.¹⁹

F. M. Čapek byl nejen muž činu, ale také veliký obdivovatel a milovník místního folkloru a tradic. Proto roku 1927 uspořádal v Doudlebech masopust, dožínky a staročeskou pouť. To vše poskytlo příležitost vytáhnout kroje po předcích a obcí se opět rozezněl zpěv našich dědů a bab. Pan Čapek, coby organizátor, vše dokumentoval a sepisoval.

Nezůstal jen u toho, že oživení folkloru zůstane pouze na doudlebských stránkách, ale zorganizoval i mimo jiné vystoupení Doudlebanů v pivovaru v Českých Budějovicích a na Moravě, kam jeli s pásmem Staročeská svatba.²⁰

To, že F. M. Čapek byl v obci velice vážený a lidmi milovaný dokládá také to, že za vše, co pro místní lid udělal, dostal darem kus pozemku právě uprostřed vsi. Jednalo

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 30

¹⁶ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojpis z roku 1950, s. 11

¹⁷ Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost [cít. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF free download (adoc.pub)

¹⁸ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojpis z roku 1950, s. 12-13

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 9

²⁰ Srov. Tamtéž, s. 10

se o takzvanou „Cihelnu“, což byl obecní sad, který se v té době nacházel opravdu ve velice špatném stavu. To však jeho novému majiteli nezabránilo, aby se opět ujal práce a začal vysazovat keře a stromy. Tento sad byl po dlouhou dobu velice pěkným a přispěl tak k příjemnějšímu životu místních.²¹

Bohužel, stáří a zdravotní stav pana Čapka se zhoršovaly. To bylo příčinou, proč se nemohl již v plné síle věnovat zájezdům a další podpoře folkloru. To, co se mu povedlo svou pílí rozdmýchat, postupně opět uhasínalo. A nejen to. Na spadnutí byla také druhá světová válka a nepřátelé se již tlačili na naše území.²²

V době od roku 1918, kdy byla vyhlášena Československá republika, až do roku 1939, byl český venkov téměř nedotčený rozvojem měst. Venkovští lidé žili podobně stejně jako v 19. století. Tím je myšlen základ jejich života, a to i přes celosvětově probíhající hospodářskou krizi. Lidé byli ve velké většině tak či onak spojeni s půdou a jejím obděláváním. Obecně můžeme klidně říct, že vesnice v té době byly soběstačné i přesto, že se podmínky pro zemědělce zlepšovaly a průmysl se rozšiřoval.²³ Tato doba byla ovšem příznivá pro vznik různých spolků. Některé tehdy založené spolky fungují v obci Doudleby dodnes. Například Spolek dobrovolných hašičů. V roce 1919 vznikl také ochotnický spolek Doudleban.

Obec ovšem nejvíce proslavila právě Doudlebská krojovaná družina, která v roce 2023 oslaví 80. let od svého založení. Převážnou řádku let pak pod názvem Národopisný soubor Doudleban. Díky tomuto výročí víme, že se jedná o nejdéle existující soubor v jižních Čechách.²⁴

Co přivedlo obyvatele Doudleb k založení prvního folklorního souboru v tomto kraji si objasníme níže.

²¹ Srov. Tamtéž, s. 13

²² Srov. Tamtéž, s. 14

²³ Srov. Základní mezníky vývoje českého venkova od roku 1918: TOTALITA [online]. Základní mezníky vývoje českého venkova od roku 1918 [cit. 2023-02-2028]. Dostupné na WWW. Totalita.cz - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu

²⁴ Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost [cit. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost – PDF free download (adoc.pub)

2.1 Vznik

Druhá světová válka se zasloužila o veliký útlum veškerého kulturního života českého venkova. Životy lidí byly velice ovlivněny různými nařízeními, zákazy, protektorátními předpisy a vyvlastňováním půdy. Životy běžných lidí na venkově se až tak moc nezměnil. Pro naše nepřátele byli zajímavé hlavně rodiny židovské národnosti a ty žily ve velké převaze ve městech.²⁵

Přesto náš lid žil ve strachu a opouštěla je veselá mysl. Naši nepřátelé drancovali naši zem, ničili naše památky, naše zvyky a tradice. Snažili se zničit naši minulost, naše kořeny. Prostý lid se dostal do těžké životní situace, kdy bojovali o holý život svůj i svých blízkých. Moc klidného času jim tedy nezbyvalo.

Veškeré taneční zábavy byly zakázány, bylo možné hrát ale divadlo. V této nelehké době byl pro lid důležitý společenský život, vzájemný kontakt, což zároveň zajišťovalo udržení tradic a zvyků. Lidé se proto scházeli tajně ve stodolách či na půdách. Tento společný čas naplnili tancem a zpěvem. Důvodem, proč se vše odehrávalo tajně bylo, že Němci měli zájem udusit vlastenectví českého lidu.

Jak ale často bývá, v těžkých dobách si každý rád vzpomene, z čeho vzešel. Tak si i Doudlebané vzpomněli na své předky a s nimi spojenými zvyky a tradicemi. Jedna z prvních byla slečna učitelka Valentová ze Říмова, která v té době učila v doudlebské škole. Díky starým pamětníkům začala nacvičovat doudlebské zpěvy a tance pod názvem Doudlebská krojovaná družina. Pod ochotnickým spolkem Doudleban si zažádali o povolení, které jim kupodivu bylo okupanty uděleno, a tak od března roku 1943 mohlo vše probíhat veřejně. O tom, že toto uskupení mělo úspěch, potvrzuje také fakt, že do krojované družiny chodili mládenci a děvčata i z okolních obcí.²⁶

Díky tomu se podařilo znovu oživit tradici, o kterou se zasloužil F.M. Čapek před několika lety. Bohužel to ale nešlo tak rychle, jak by si člověk představoval. Muselo se začít hezky od začátku.²⁷

²⁵ Srov. Základní mezníky vývoje českého venkova od roku 1918: Totalita [online]. Základní mezníky vývoje českého venkova od roku 1918 [cit. 2023-02-2028]. Dostupné na WWW. Totalita.cz - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu

²⁶ Srov. JIRÁČEK, J., *Doudlebsko a Novohradsko*, Epika, 2014, ISBN 978-80-87435-80-9, s. 39

²⁷ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojopis z roku 1950, s.16

Můžeme tedy s nadsázkou říct, že okupace přinesla mimo jiné i probuzení českého lidu a zájem o jejich kořeny a jejich lidovou kulturu.

Jednou z pomyslných vlašovek tohoto zájmu byl také dotaz směřovaný do doudlebské školy. Adresát se dotazoval, zda není v obci někdo, kdo by znal staré písně a tance typické pro tuto oblast. Toho se ujal řídící učitel Jaroslav Fráňa. S pomocí své sousedky, šedesátileté paní Anny Běhunkové. Jejím úkolem bylo zaznamenávat staré písně. Paní Anna si přizvala na pomoc osmdesátiletou Rozálii Brabcovou ze Straňan a Annu Lustovou, což byla dcera paní Rozálie. Ostatní obyvatelé Doudleb dlouho nezaháleli a přišli s tímto pomoci.²⁸

Plněním tohoto úkolu se obnovovala historie a kořeny českého lidu v této oblasti. Setkání za tímto účelem dokázalo i této starší generaci vracet již uplynulé mládí a jejich paměť chrlila jednu polozapomenutou píseň za druhou. Nadšení těchto lidí nezůstalo dlouho nepovšimnuto, a tak se vše brzy rozneslo po blízkém okolí. To probudilo zájem místní mládeže, která se se zájmem začala učit staré tance. Tím se položil základ pro Doudlebskou krojovanou družinu. V počátku se těchto setkání účastnilo 12 děvčat a 12 chlapců nejen z obce, ale i blízkého okolí.²⁹

2.2 Historie

Smyslem ochotnické souboru Doudleban bylo především hrát divadlo, ale souběžně projevovali zájem o lidové písně a tance, které díky tomu znovu oživaly. V té době se směly hrát pouze hry, které nebyly v rozporu s německy smýšlejícími lidmi. Členové souboru ovšem nechtěli tyto hry hrát. Díky tomu nedocházelo k rozvoji ochotnického spolku Doudleban. Jejich členové se ale dál scházeli pod názvem Krojovaná družina Doudleban, která je nyní nejstarším folklorním souborem jižních Čech. V roce 2023 oslaví 80. výročí založení, přičemž většinu let vystupuje pod názvem Národní soubor Doudleban, jak již bylo zmíněno výše.

Nadšení obyvatel bylo veliké, ale ani to nedokázalo zajistit rychlé obnovení zvyků, písní a tanců.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 15

²⁹ Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost [cit. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF Free Download (adoc.pub)

Nejprve se začala tančit takzvaná linecká polka. Můžeme pouze odhadovat, že se jedná o tanec původem z Lince, kam často odcházeli za prací naši předci, dělníci. Co je ale jisté, že tento tanec byl mezi našimi předky tak moc oblíbený, že jej začali nazývat doudlebská. To se lidem dostalo do podvědomí natolik, že dnes ji už nikdo nezná pod jiným názvem.³⁰

Nesmíme ale zapomenout ani na další krásné tance, které díky krojované družině přežily do dnešních dní. Můžeme zmínit například tanec „kolečko“, „ševcovská“, „sedlák“ a v neposlední řadě „smrťák“. Poslední jmenovaný si svůj název zasloužil prý právě proto, že se každému v kole brzy zatočí hlava a nikdo ho nevydrží tančit dlouho. Nejlepšími tanečníky byl prý starý pan Pustořák a paní Běhunková.

Jednotlivá vystoupení, které družina uskutečnila, bylo zakončeno tancem Klenutá.

Doprovodem na zkouškách byla heligonka, na kterou dokázal úžasně hrát varhaník, pan Jan Zdrha. Říká se, že když hrál, tak nohy tančily samy. Panu Zdrhovi patřilo veliké poděkování, protože právě on doprovázel každou zkoušku se svým nástrojem velmi neúnavně a veškeré písničky dokázal zahrát přesně podle zpěvu našich dědů a bab.

Melodie doudlebských písní se řadí převážně do dudácké jihozápadní oblasti. Není tedy překvapením, že písně byly převážně pro tento hudební nástroj znotované. Dalším nástrojem, který doprovázel zpěv našich předků, byl klarinet, který tvořil nejčastější dvojici právě s dudy. Dále se z tanečních sálů ozýval malý cimbál, který se pokládal na stůl.

Teprve od začátku 20. století se začala v lidové hudbě objevovat i harmonika či heligonka. V této době vznikalo také několik vyhlášených dechových kapel.³¹

Mladší generace, na které velice záleželo, aby se folklor udržel dále, se učila písňe tohoto kraje. Můžeme jmenovat například Doudlebské muziky, Hrajte mě muziky pěkně, Pěkný obrázek, Kůň vraný sedlaný, Mám já zahrádečku, Okolo těch Doudleb, Ty doudlebské stráně a V Doudlebech je v kopách jetel. Toto je jen malý vzorek písní, které zpívali naši předci.

³⁰ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojopis z roku 1950, s. 16

³¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6., s. 31

2.3 Činnost

Rok 1944 je dalším významným v působení Doudlebské krojované družiny. V tomto roce začala vystupovat veřejně, a to navzdory probíhající druhé světové válce.

Než se tomu tak stalo, bylo nutné vše řádně vyzkoušet a nacvičit. Proto tehdy na masopustní úterý toho roku proběhla generální zkouška, kterou uspořádala paní učitelka Valentová. Opět v místním hostinci u Šulistů, naproti škole. Sál byl plný diváků, kteří tímto vyjádřili podporu zkoušejícím. Byla to radost pohledět, tanečnice předvedly pestrost krojů v plné kráse. Kdo neměl vlastní, byl mu zapůjčen sousedkami. Nutno říct, že zkouška dopadla na výbornou a proměnila tento večer ve svátek všech místních a hlavně tanečníků.³²

Následovalo několik vystoupení, které mělo všem ukázat, jak je český národ hrdý a pyšný na své kořeny, tradice a zvyky. Ne každé vystoupení bylo ovšem taneční i pěvecké.

Své lidové písně předvedla krojovaná družina poprvé v obci Plav nedaleko Doudleb, a to v březnu roku 1944. Premiéra taneční se uskutečnila v restauraci Beseda v Českých Budějovicích. Následovaly vystoupení s tanci v Netolicích a nechybělo ani na zahájení žní v Roudnici u Řípu. Tyto zájezdy byly uskutečněny na pozvání protektorátní vlády, a tak si někdo mohl myslet, že družina byla pod vlivem našich nepřátel, Německých sousedů. Účast ale byla povinná, protože družina měla přeci povolení veřejně se setkávat. Hrdý český národ to ovšem vzal za dobrý konec, považoval to za projev vlastenectví a ukázkou lidových tradic.³³

V ponuré a smutné válečné době byly staré a pro veřejnost neznámé tance velice příjemným zpestřením. Vystoupení bylo všude přijímáno s velkou radostí. Doudlebská krojovaná družina měla takový úspěch, že se stala motivací pro jiné obce. Například nedaleké Komařice se rozhodly také pro nacvičování tanců právě po vzoru doudlebských.

³² Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost [cit. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost-PDF - free download (adoc.pub)

³³ Srov. BĚRAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nepublikovaný strojepis z roku 1950, s. 34

Již během válečných let se družina stala známou. To dosvědčuje mnoho pozvání a zájezdů, ze kterých si vždy odnášela úspěch a uznání.³⁴

Zlomový okamžik přišel v květnu roku 1945. Naši nepřátelé byli vyhnáni z našeho území a český lid se mohl opět volně nadechnout. Ovšem škody již byly napáchány a nebylo to vůbec jednoduché. Každý pomyslný nádech byl těžký, ale zároveň velice významný pro náš národ. Odchod Němců z naší vlasti zasáhl hodně do charakteru venkova. Během války zmizelo opravdu hodně lidí, udává se, že téměř 3 milióny, a to po celém území. To se projevilo hodně právě na venkově, který se stal téměř neobydlený. Lidé byli pryč a s nimi také jejich historie a kořeny.

Český venkov se dlouhé následující roky obnovoval. Nikdy už ale nebyl takový jako předtím. Další ránou pro tyto oblasti byla takzvaná kolektivizace venkova, která jednoduše řečeno předala půdu soukromníkům do rukou všech. Byla založena družstva a lidé už nebyli odkázáni jeden na druhého a na vzájemnou pomoc, ale byli pod vedením někoho seshora. Obyvatelé venkova tím ztratili mnoho. Nejvíce však spojení se svými kořeny, starým životem, který byl sice tvrdým a těžkým, ale byl jejich a měl určitá pravidla, která měla smysl a byla vytvořena lidmi a jejich potřebami. Venkov už nikdy nebyl takový jako dříve.³⁵

Změna se týkala také folkloru. A to velice vítaná. Činnost Krojované družiny Doudleban už nebyla ničím omezována. Lidé se díky ní mohli opět, alespoň částečně, vrátit k dobám před válkou a ke svým starým zvykům a tradicím. Díky tomuto krásnému pocitu, který je s tím vším spojován, obyvatelé veškerou její aktivitu podporovali a nadšeně vítali. Družina si zvolila za svůj cíl udržení nejen svých krásných písní a tanců, ale i doudlebského kroje v celé jeho smyslnosti a kráse. Nešlo jim pouze o zachování, ale také o šíření a podporu lidového umění a vlastenectví.

Další změna, která je velice důležitá, se též týká Doudlebské krojované družiny. Po záslužném vedení paní Anežkou Valentovou byl v roce 1946 zvolen novým vedoucím spolku pan Antonín Šimánek ze Straňan, který do té doby vedl Ochotnický spolek Doudleban.³⁶ Pod jeho vedením, které bylo plné energie, se v obci dne 9. září roku 1945 pořádávají Staročeské dožínky a pout'. Lidé byli tak nadšení, že všichni

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 35

³⁵ Srov. JIRÁČEK, J., *Doudlebsko a Novohradsko*, Epika, 2014, ISBN 978-80-87435-80-9, s. 136-137

³⁶ Srov. *Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967*, [online]. SOKA České Budějovice [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW: Doudleby 1948-1967 (ceskearchivy.cz), s. 9-10

přiložili ruce k dílu a vesnice se mohla pyšnit krásnou výzdobou. Celá obec byla takzvaně na nohou, každý se snažil splnit svůj zadaný úkol co možná nejlépe. Nápomocen byl také pan řídící Fráňa, který v té době učil na místní základní škole. Návštěvníci, kterých bylo kolem tisíce, mohli shlédnout staré tance a poslechli si staré lidové písně. Byli tak účastníky dožínek z dob našich předků.

V téže roce došlo také ke sloučení Ochotnického spolku Doudleban s Doudlebskou krojovanou družinou. Není divu, neboť většina lidí byla členem obojího.³⁷

Od sloučení spolku a družiny vystupovali Doudlebáci pod názvem Ochotnický spolek Doudleban se svojí Krojovanou družinou. Byly vytvořeny stanovy, které do té doby družina neměla. Společnou měli nejen pokladu, ale také schůze a zkoušky, které probíhaly vždy v prostorách straňanského hostince „U Homolků“. Členové Doudlebanu byli se svou kulturní činností spokojeni, přesto si pohrávali s myšlenkou na postavení kulturního domu, kde by měli k dispozici velký sál. Tomu napomohla také možnost, že stát toto podporoval. A aby nebyli ani ostatní obyvatelé, kteří s nimi netvořili celek ochuzeni, tak rovnou i domu s biografem.

Návrhů bylo mnoho. Nejprve bylo ale potřeba rozhodnout, kde vůbec bude tento dům stát. Varianty se nabízely dvě. První z nich byla postavit nový na Čapkově sadě, nebo zda upravit přestavbou stávající obecní sál. Tato možnost nakonec zvítězila a mohlo se začít. Jediné, a to dost podstatné, bylo, že lidem nadšeným touto myšlenkou, chyběly finanční prostředky. Doudlebané se ničeho nezalekli a do práce se pustili dne 23. září roku 1946. Členové spolku pracovali každý den dlouho do noci, do 12 či 1 hodiny, což jim umožnil elektrické osvětlení, které již v té době bylo v obci zavedeno. Na pomoc jim přicházela i školní mládež. Nadšení členů Doudlebanu bylo tak veliké, že jim v práci nebránil ani názor některých občanů, že tímto krokem spolek obec zbytečně zadluží, a to i přesto, že mnoho stavebních prací a úkonů bylo provedeno zdarma členy souboru či došlo k určení ceny za materiál, který bude zaplacen, až se peníze akcemi vydělají.

Pro Doudleban to byla opravdu veliká zkouška a náročné období. Museli nejen pracovat na kulturním domě, ale také veřejně vystupovat na různých akcích nebo hrát divadlo, kterého se hrálo opravdu po málu.

Přesto to Doudlebáci zvládli a následujícího roku, přesně 5. a 6. července 1947 proběhlo slavnostní otevření kulturního domu a to hrou „Její Pastorkyňa“.

³⁷ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojopis z roku 1950, s. 36-37

Krojovaná družina rostla a stávala se více a více slavnou. Oproti tomu divadelní činnost Doudlebanu velice skomírala.³⁸ Na tom mají zřejmě podíl neshody s MNV, který nebyl nakloněn pro vstup souboru do takto vybudovaného sálu. Opět se tak projevila zřejmě síla vlády, pro kterou nebyla naše historie tak důležitá a významná. Doudleban sice může zkoušet a nacvičovat, ale pouze na malém sále v hostinci u Šulistů, tak jak na svém začátku. Z toho důvodu Ochotnický spolek ztratil veškerou chuť do dalších činností a v roce 1949 ji ukončil. Zůstala nám zde jen Krojovaná družina, dále pod názvem Národopisný folklorní soubor Doudleban.³⁹

³⁸ Srov. *Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967*, [online]. SOkA České Budějovice [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW: Doudleby 1948-1967 (ceskearchivy.cz), s. 40

³⁹ Srov. BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nепublikovaný strojopis z roku 1950, s. 85-88

3 Folklorní soubor Doudleban

3.1 Vznik

Bohužel, ani jeho situace nebyla obzvlášť dobrá. Jihočeský národní výbor vydal jasné nařízení, aby se družina, jakožto spolek, přidala k některé z velkých organizací či k zemědělskému družstvu. Členové Doudlebanu tak stáli před velkým rozhodnutím.⁴⁰ Nakonec se shodli, že se přidají k hasičskému sboru. To se ale nesetkalo se souhlasem výboru, a tak nezbylo nic jiného, než se soubor přidal k JZD. Došlo k tomu v roce 1951. V té době můžeme zaznamenat také označení Národopisná skupina při JZD. V následujících šedesátých letech třeba i pod názvem Soubor písní a tanců lidové umělecké tvořivosti pro JZD Doudleby. Sedmdesátá léta byla pro název rozhodující a zůstal název Doudleban. Často i s přidaným slovem „družina“. To ovšem vypovídá o nepřetržitém působení, které bylo vedeno řadou lidí. Můžeme jmenovat například jména jako je Jan Běhuněk, Jan Wagner, Vladimír Zdrha atd. Někteří stáli buď přímo ve vedení nebo pouze vedli zkoušky. Přesně tak to měl i pan Miroslav Lexa, který nejdříve zkoušky vedl, konkrétně od roku 1969, a později byl předsedou souboru, od roku 1971. V roce 1978 se do vedení vrhla paní Mirka Dürnfelderová, která svou vedoucí pozici udržela do roku 1986. Další, koho je vhodné zmínit je Vlasta Chyňavová, která vedla soubor v devadesátých letech a jejíž jméno se v dalších řádcích objeví ve spojení s dětským folklorním souborem Doudlebánek. Rok 1997 byl rokem návratu paní Mirky Dürnfelderové, která se opět postavila do vedoucí pozice jako umělecká vedoucí. Od roku 2017 stojí v čele Doudlebanu paní Marcela Smutková.⁴¹

Protože vlastně činnost souboru byla započata už v roce 1943, a i přes lepší a horší období, stále pracuje, můžeme mluvit o nejstarším jihočeském folklorním souboru. Tím je řečeno vše. V horších dobách se našel vždy někdo, kdo cítil velkou potřebu udržet nejen lidové písně a tance, ale i tradice a zvyky pro další generace. Díky tomu je stále plněn úkol, který si kdysi Doudleban stanovil.⁴²

⁴⁰ Srov. *Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967*, [online]. SOkA České Budějovice [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW: [Doudleby 1948-1967 \(ceskearchivy.cz\)](http://doudleby1948-1967.ceskearchivy.cz), s. 54

⁴¹ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

⁴² Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

3.2 Poslání

Díky tomu, že obec Doudleby leží přímo uprostřed oblasti zvané Doudlebsko, je činnost souboru jasně daná. Zaměřuje se na udržení lidových tradic a zvyků. A nejen to, ale i na písně a tance našich dědů a bab. Pod kloboukem toho všeho je vlastně i udržení společenského života, který dříve udržovali naši předci.

Národopisný soubor Doudleban se věnuje tzv. klenotnicovým folklorem. Pro neznalé je to výraz pro snahu vše provádět tak, jak to dělali lidé dříve. Posláním souboru je přiblížit a seznámit současnou veřejnost s tím, jaká zábava byla dříve, jak se bavili lidé po těžké práci. V dobách bez naší běžné elektroniky a jinými vymoženostmi, byla téměř jedinou zábavou zpívání písní a k tomu roztočit sukně dívek v kolech lidového tance. Na mnoha místech je již z toho mnoho odloženo v zapomnění. Proto tyto činnosti řadíme ke kulturním tradicím národa. Zapomenout bychom ale neměli, protože z těchto kořenů i my sami pocházíme.

K udržení toho všeho pomáhá právě Národopisný soubor Doudleban.⁴³

3.3 Činnost

Vše se po druhé světové válce obnovovalo, nebo budovalo znovu. Lidé na venkově už nebyli takový, jako dříve. Lidová kultura a tradice byly zapomínány. Kulturní život v obci se měnil. Mládež měla zájem spíše o jinou zábavu. Sice se chodilo takzvaně za muzikou, ale to spojení s historií tam poněkud chybělo. Lidé přestali žít v takové míře své duchovního života. Veškeré dění ve společnosti bylo vždy s příchutí budování socialismu. Ani tím ale neskončila činnost Doudlebanu, který sice dostal svolení ke zkouškám sál v bývalém hostinci u Šulistů, ale pouze v případě, kdy v něm není uskladněné obilím zemědělského družstva.⁴⁴ Tím je celkem výstižně řečeno, jakou podporu v té poválečné době měl folklor a lidová kultura.

Doudleban za svou existenci byl už znám po celé naší zemi. Se svými vystoupeními, převážně co by Krojovaná družina Doudleban, navštívil mnoho měst. Některé již byly zmíněny výše. Dalším zajímavé místo, kde zazněl zpěv a taneční kroky, byl také třeba Vsesokolský slet v roce 1948, dále pak Oslavy míru na různých

⁴³ Srov. Brožura *Obec Doudleby 981-2001, 1020 let Doudleb*, vydána Národopisným souborem Doudleban u příležitosti výročí obce z roku 2001, s. 26

⁴⁴ Srov. Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost [cit. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF free download (adoc.pub)

místech v letech 1947-1949. O tom, že družina byla úspěšná, nás může přesvědčit také fakt, který vypovídá o 40 registrovaných členech v roce 1953. Z toho tedy pouze 20 bylo krojovaných. Můžeme tedy říct, že folklor byl na vzestupu.⁴⁵

První den v roce 1955 se roztančily kroje také na sále v Doudlebech, a to na společenském plese. Účast byla veliká. Při příležitosti soutěže lidové tvořivosti konané v neděli 13. března roku 1955 v kulturním sále vystoupil také místní soubor. Jeho vystoupení vypadalo díky opravdu starým krojům jako z doby o 100-150 let zpět. Hudební doprovod družině ovšem zajistili hudebníci z okolí. Jediným zástupcem obce byl Jan Šejhar mladší se svými houslemi. Toto uvědomění bylo smutné, vždyť v Doudlebech několik desítek let zpět to byl samý nadaný hudebník.⁴⁶

Následující roky byly pro Doudleban opravdu jako žně. Družina byla zvána na hromadu kulturních akcí při různých příležitostech. Jejich vystoupení bylo ohodnoceno několika oceněními. Členové Doudlebanu rozdávali radost a krásnou podívanou všude, kam jejich taneční střevíce šláply. O tom, že jejich úspěch měl rostoucí tendenci dosvědčuje také fakt, že v roce 1957 nahradily ručně psané letáky tištěné. V té době velice nákladnou záležitostí.

Rok 1958 byl pro soubor dalším krásným mezníkem. Díky paní Marii Bočkové ze Dvorců u Borovan začíná nacvičovat skoro všechny doudlebské tance, které byly v té době známe.⁴⁷ Až do současné doby můžeme vidět roztáčet se v párech na tanečním parketu například v tanci zvaném Dupák, Rejdovák, Chozenej a Proplítanej. A nejen ty.⁴⁸

Od sedmdesátých let patří mezi tradiční místa, kde se Doudleban ukazuje také celorepublikově uznávaná Zemědělská výstava pořádaná v Českých Budějovicích. A nejen tam. Soubor navštěvoval opravdu mnoho míst, zároveň se o kulturní vyžití vždy postaral také v Doudlebech. Smutnou zprávou bylo, že místní kronikář si v roce 1964 povšiml, že pouze děvčata v souboru jsou místní. Zástupci chlapců však pocházeli všichni z Doudleb.⁴⁹ Což vypovídá, i přes úspěšnost vystoupení, že folklor v místní

⁴⁵ Srov. *Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967*, [online]. SOKA České Budějovice [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW: [Doudleby 1948-1967 \(ceskearchivy.cz\)](http://doudleby.1948-1967.ceskearchivy.cz), s. 70

⁴⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 77

⁴⁷ Srov. *Národopisný soubor Doudleban* [online]. *Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost* [cit. 2022-11-20]. Dostupné na WWW. *Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF Free Download (adoc.pub)*

⁴⁸ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

⁴⁹ Srov. *Národopisný soubor Doudleban* [online]. *Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost* [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW. *Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF free download (adoc.pub)*

mládeži svou velkou oblibu nemá. Představa, že místní lidé nemají o své kulturní dědictví zájem, je smutná.

Doudleban se mimo jiné také předvedl na mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici. Tam mohl získat opravdu cenné zkušenosti pro svou další práci.

Během osmdesátých a devadesátých let byl soubor doslova na roztrhání. Tradičními akcemi, které pořádal pro své spoluobčany se staly tradiční Masopust, Staročeské dožínky a pout'.⁵⁰ Tyto veřejné akce si užívají velikou oblibu nejen u místních, ale i u široké veřejnosti.

Rok 1981 byl také přelomový. V tomto roce slavila obec Doudleby 1000 let od první písemné zmínky o své existenci. Očekávali se velké davy návštěvníků, a tak bylo půjčeno přenosné podium, které bylo postaveno poprvé na louce zvané Čapák v kopci uprostřed louky. Název nese zřejmě po F. M. Čapkovi. V tento den, přesněji 21. června, bylo ovšem nepříznivé počasí, a tak se akce přesunula do sálu kulturního domu. Slavit s místními přijaly pozvání i jiné folklorní soubory, například Hanák z Troubek, Úsvit, Bárováček a Bystřinky z Hluboké. Návštěvnost akce byla tak obrovská, že se nevešli všichni do sálu a lidé stáli také venku před kulturním domem. Doudleban je nechtěl ošidit, a tak zatančil a zazpíval i pod širým nebem mezi kapkami drobného deště.

Díky Sametové revoluci v listopadu roku 1989 mohla družina vyrazit i do zahraničí. Uskutečnila několik výjezdů do Rakouska, kde jen s pásmem Doudlebských dožínek byla více než třikrát. Ani vzdálená Francie nebyla ochuzena o tanečníky v doudlebských krojích.⁵¹

⁵⁰ Srov. *Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967*, [online]. SOKA České Budějovice [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW: Doudleby 1948-1967 (ceskearchivy.cz), s. 78-200

⁵¹ Srov. *Národopisný soubor Doudleban* [online]. *Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost* [cit. 2023-01-20]. Dostupné na WWW. *Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost – PDF free download* (adoc.pub)

4 Kroje – vývoj

Každá národopisná oblast má svůj kroj, který je pro ni typický. Jeho podoba odráží záliby lidu a jejich potřeby. To vysvětluje tu rozmanitost a pestrost krojů.⁵² Některé jsou bohatě zdobené, jiné spíše chudší. To si můžeme nejvíce uvědomit při návštěvě jakéhokoliv folklorního festivalu, vystoupení či jiné akce, kde je více souborů pohromadě.

Kroj se dříve nosil stále, ovšem v neděli a ve svátky nejvíce. To pak byla krásná podívaná. Postupem času oblékali lidé kroj méně a méně. Mladí lidé je nosit nechtěli a staří, pro které to byl stále běžný oděv, umírali. Kroje, které můžeme dnes vidět, se nejen obtížně shánějí, ale podepsal se na nich i zub času.⁵³

Doudlebský kroj spadá mezi ty jednodušší, prostší a rázovitější, čímž odráží svůj původ. To však nic nemění na jeho kráse. Zrcadlí se v něm klidný, skromný a pracovitý lid. Zajímavé je, že tento kroj je spíše podobný s chodským, kdyžto od blaťáckého se liší, a to navzdory tomu, že s touto oblastí sousedí. To má za vinu nejspíše určitá seperace Doudlebáků, vždyť původem byli odjinud než ostatní slovanské kmeny.⁵⁴ Jak bylo uvedeno na začátku mé práce.

Velkou zásluhu na zachování této podoby kroje má paní Marie Špengrová, která na počátku 20. století učila v Kamenném Újezdu ruční práce. Venkovský život ji velice uchvátil a brzy si všimla, že doudlebský kroj vidá čím dál méně oproti ostatním krojům, které se dále objevovaly na různých slavnostech. Proto se rozhodla o jeho znovuoživení.⁵⁵ V jejím zájmu nebyl kroj z posledních let, tedy současnosti paní Špengrové. Podoba kroje v tomto období již nesla německé prvky díky zaměstnání doudlebských občanů v cizině. Soustředila se tedy na ten úplně původní z doby na přelomu 18. a 19. století.⁵⁶ Její nadšení přitahovalo i další takto smýšlející a díky tomu bylo v roce 1945 založeno jihočeské národopisné sdružení, které je aktivní do dnešních

⁵² Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4, s. 53

⁵³ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

⁵⁴ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4, s. 53

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 56-58

⁵⁶ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 25-26

dní pod Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích. Paní Marie vytvořila za svůj život sbírku krojů, která po její smrti připadla Národopisnému muzeu v Praze. ⁵⁷

4.1 Ženský kroj

Ženy se rády krásně oblékají téměř každém kousku naší historie. Nebylo tomu ani v dobách, pro kterou jsou kroje typické. Převážně v nedělích a ve svátky, chtěly ženy vypadat co možná nejlépe, a tak oblékaly svůj sváteční kroj. Tento oděv se skládal z několika částí a vše mělo svá pravidla. Svůj zájem o kroj jsem zaměřila na kroj v současné podobě, který se téměř neměnil od 19. století, jeho druhé poloviny.

Výrazná u téměř každého kroje je **sukně**, tzv. šerka. Jméno jí propůjčila šerkovina, což je režné plátno, které bylo převážně z tmavých látek, například modrá, zelená, tmavě červená atd. Tento díl kroje je pouze svrchní část sukně. Pod ní bychom našli vždy několik spodniček, tím si sukně nabývala na objemu.⁵⁸ Sukně je ušita ze sedmi dílů (polí) a je nabíraná v pase. Zdobila ji stužka nebo krajka, vždy v černé barvě, která se našívala 20 cm od spodního kraje sukně. Délka celé sukně byla vždy do poloviny lýtek.⁵⁹

Neoddělitelnou částí kroje byla **zástěra**, zvaná předák nebo fěrtoch. Byla utkána z hedvábí, bavlny, někdy i ze lnu. Později byl používán nejčastěji brokát s květovaným vzorem, který už si ženy kupovaly. Zástěra se vážala za zády širokou mašlí. Vepředu byla hustě nabíraná. Zdobili ji proužky v pestrých barvách.⁶⁰

Z pod sukně zářily bílé **punčochy**, které ženy nosily ve sváteční příležitosti. Pro běžné nošení byly barevné, a to tmavě modré či tmavě červené. Vyrobeny byly pletením vzorů, které vytvářely plastické vzory, a proto se punčochám říkalo také „pupkaté“. Postupně, jak nošení krojů upadalo, zůstaly punčochy pouze v barvě bílé.

⁵⁷ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4, s. 58

⁵⁸ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 70

⁵⁹ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁶⁰ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 28

Na nohou ženy nosily buď **střevíčky** nebo botky se šněrováním. U starších žen bylo možné vidět v letních měsících na nohou kožené nebo sametové pantofle.

Naopak, během chladných dní, ženy oblékaly **kabátky** neboli špenzry, které byly v tmavých barvách. V zimním měsících pak tento díl kroje nahradily teplým kožíškem, který měl podšívku z beránka.

Teplo pomáhaly zajistit také takzvané sirkasky nebo také pleny, což byly **šátky** větších rozměrů zdobené nejčastěji trásněmi.⁶¹ Tyto šátky též dokázaly prozradit některé věci své nositelky. Ty zámožnější se mohly pyšnit vyšívánými, ty méně bohaté většinou tištěnými, vzory květů. Staré ženy nosily tyto pleny uvázané na hlavě. Ne však jak to známe, uvázané pod bradou, ale naopak, uzal se vázal na hlavě. Mladé dívky pak tuto součást kroje nosily jednoduše hozený přes ramena.

Dalším kouskem, který na kroji najdeme, je **šátek** uvazovaný **na krk**. Ten byl nošen hlavně v letních měsících. Byl převážně červené barvy a krásně vyšíváný. Jeho další ozdobou byly nitky ve zlaté či stříbrné barvě, kterým se říkalo dracounek. Tento šátek se nosil položený za krkem s cípy zastrkanými pod šněrovačku.⁶²

Tím se dostávám k dalšímu, velice výraznému, kousku tohoto oděvu a tím je **šněrovačka**, což byl živůtek vyztužený tak, aby zvýraznil pak své majitelky. Další funkcí bylo zakrýt sukni se zástěrou v pase. Pro její ušití si ženy vybíraly samet či atlas. Vzorem byl drobný kvítek a barvu měla vždy tmavou. Tento kousek si můžeme představit jako dnešní vestičku. Zapínala se, jak již název napovídá, šněrováním.⁶³ V její dolní části jsou našité vycpávky, kterým se říkalo „honzíky“. Jejich úkolem bylo vytvořit siluety ženy s plnými boky.⁶⁴

Pod šněrovačkou nosily ženy **košilku**. Ta se šila vždy s krátkými rukávy, které byly hodně nabírané. Její barva byla bílá. Zdobena byla výšivkou umístěnou nad rukávy a krejzlíkem kolem krku, který byl paličkovaný a v barvě košilky.⁶⁵ Rukávy jsou šité

⁶¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 30

⁶² Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁶³ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 28

⁶⁴ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁶⁵ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jirí. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 70

tak, aby nahoře byly hodně nabírané a dole ukončené manžetkami, které jsou zdobené malou krajkou.⁶⁶

V této době nesměly ženy chodit s odhalenými vlasy. Bylo to považováno za neslušné. Proto nevycházely z domu bez **šátku na hlavě**. Ten byl vždy v černé barvě s tiskovými či pestrobarevně vyšitými kvítky. Toto zdobení bylo pouze v rozích šátku. Velikost tohoto šátku byla 1 x 1 metrů a byl ušit z hedvábí. Ženy si ho uvazovaly vzadu a pravidlem bylo, že jeden z cípů byl puštěn volně po zádech a druhý se nechával položený přes pravé rameno dopředu, kde bylo vidět zdobení.⁶⁷ Mladá děvčata však nosily na hlavách ve sváteční dny věnečky s pentličkami.

Nesmím zapomenout ani na drobný detail kroje a tím je **malý šáteček**. Ten byl vždy zastrčen za zástěru v jedné své čtvrtině v pase. Byl pečlivě složený, bílý a krásně vyšíváný. Můžeme si jej představit jako malý, luxusní kapesník.⁶⁸ Tato součást kroje je zřejmě pozůstatostí z dřívějších dob, kdy ženy nosily s rukou šátek, do kterého si balily modlitební knížky při cestě do kostela.⁶⁹

4.2 Mužský кроj

Zajímavé je, že muži nosili kroje dříve než ženy. Snad je toto dáno právě tím, že ženy po dlouhou dobu nechodily do společnosti, tak jako muži. I tento кроj je typický svou jednoduchostí. Není příliš zdobený, ale rozhodně mu to neubírá na kráse.

Tak jako u kroje ženského, je **košile** základ kroje. Též je ušita z jemného a bílého plátna. Ihned viditelný rozdíl je v délce rukávů. U žen jsme se setkali s rukávy krátkými, u mužů najdeme ale dlouhé. Nicméně vždy nažehlené. Ušity byly hodně nabírané na ramenou a na zápěstí všité do manžety. Kolem krku měla přehrnutý, nízký

⁶⁶ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁶⁷ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 28

⁶⁸ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁶⁹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

límeček s jemnou bílou výšivkou. U některých pánských košil můžeme najít výšivku také na prsou či na manžetce u zápěstí.⁷⁰

Pod límečkem bylo možné spatřit uzel hedvábného **šátečku**, který se kolem krku uvazoval. Ten byl nejčastěji v červené, veselé, barvě.⁷¹ Jeho význam spočíval zřejmě v tom, aby byl ochráněn límeček bílé košile před ušpiněním. Šáteček nosili muži dříve. Dnes je již nahrazen sametovou mašličkou v červené barvě.⁷²

Na košili si muži oblékali **vestičku**. Dříve se jí říkalo „lajble“. Ta, původně soukenná, byla později ušita ze sametu v tmavých barvách, nejčastěji hnědé, černé či červené. Málodky byla zdobena. Pokud ano, tak drobnými kvítky. Vždy však měla velké množství knoflíčků, které se zapínaly až k uzlu již zmíněného šátku u krku.⁷³ Knoflíčky byly buď kovové jemně zdobené nebo skleněné. Podle velikosti muže jich bylo buď 18 nebo 19.⁷⁴

Výrazným kouskem mužského kroje jsou **kalhoty**. Původně se v této oblasti nosily kalhoty ze žluté praštěnky, kterou dnes známe jako koženku. Ta byla ale nahrazena běžnými látkami či kůží, ale vždy tmavé barvy. Jejich délka dosahovala původně ke kolenům.⁷⁵

Kalhoty byly vždy úzké, aby se mohly pohodlně zasunout do vysokých, vždy čistých **bot**, které se nosily ve svátek.⁷⁶ Během běžných dní muži dávali muži přednost spíše dřevákům zvaných klenťáky a punčochám vysokých ke kolenům. Mladí chlapi nosili převážně punčochy bílé, starší pak modré.⁷⁷

Opasek byl výrazným a dominantním prvkem kroje. Byl široký a kožený,

⁷⁰ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

⁷¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 71

⁷² Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁷³ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

⁷⁴ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁷⁵ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 71

⁷⁶ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

⁷⁷ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

zdobení výšivkou znázorňující paví pero. Podle množství výšivek a jejich krásy se dalo jasně poznat, jak zámožný je jeho nositel.⁷⁸ Že se jedná o opravdu významnou část kroje dokazuje také fakt, že na něm nalezneme i jméno, komu opasek náležel. Na opasku je obvyčejně napsáno jméno majitele. Mladí muži jej využívali jako peněženku, když vyrazili k muzice. Schovávali si do něj peníze.⁷⁹

Během chladného, zimního období se muži choulili v krátkých, soukenných **kabátech**. Při opravdu velké zimě je pak vyměnili za kožichy, které byly dlouhé a zdobené výšivkou z kůže, která byla zpravidla barevná.⁸⁰

Ani pro muže nebylo vhodné opustit svůj dům bez **pokrývky hlavy**. Během teplejších období měli muži vždy na hlavě plstěný klobouk. Během zimy by toto nestačilo, tak jej vyměnili za beranice a čepice, pod kterými ještě nosili těsnější čepice, která měla střepec.⁸¹

Během posledních let, kdy se kroj nosil ještě alespoň ve svátky a nedělích, tak se u mládenců objevila ještě jedna součást kroje. Tu tvořili **hodinky** a stříbrný příspěvek a **řetízek**.⁸²

⁷⁸ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

⁷⁹ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

⁸⁰ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 27

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jirí. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 71

4.3 Folklór a národopis kraje

O Doudlebsku se mluví v současné době především ve spojení s nářečím, kroji a národopisem. Tato oblast je známá díky lidovým tradicím, například Masopust a Doudlebské dožínky. Díky tomu zná široká veřejnost kroje místních lidí, které jsou často vidět při tanci a poslechu lidové písně. Zájem o svou historii se u lidí projevil hodně v 19. století. Lidé se zajímali o tradice po celé republice v rámci jednotlivých regionů.

4.4 Písně a tance

Lidové písně vznikly již v dobách minulých a není znám jejich autor. Jednotlivé slova a noty se šířili mezi lidmi, obcemi či oblastmi. Lidé si je přizpůsobovali pro svou oblast. Některé však byly tak oblíbené, že se jim přidal přívlastek, například „doudlebská“. ⁸³ V české historii vždy měla své pevné místo a význam. Pomáhala prostému lidu v těžkých dobách a v těch lepších také dokázala udělat den hezčím. Zvláštní úlohu sehrála v období, o kterém mluvíme jako o době temna a času národního obrození. ⁸⁴

Oblast Doudlebsko náleží podle hlediska hudebního do jihozápadní oblasti, která je dudácká. To nám potvrzuje nejen charakter písní a tanců, ale také zprávy, které pocházejí z posledních let 19. století. Tyto zprávy nás informují o dudácích, kteří zde žili. ⁸⁵

Lidových písní, které zněly touto oblastí, je opravdu mnoho. Některé vznikly přímo zde nebo se tak moc Doudlebanům líbily, že si přizpůsobili a pojali za své. Lidé zpívali velice často. Zpěv byl jejich součástí a velikým pomocníkem při jakékoliv práci, při muzice, v kostele... Lidé si snažili, aby byl zpěv na svatbách i na pohřbech. V písních se zachytilo téměř vše. Najdeme v nich vyznání lásky, smutek z lásky

⁸³ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 31

⁸⁴ Srov. KRČEK, Josef. *Špalíček lidových písní*. Ilustroval Jindra ČAPEK. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02176-8, s. 7

⁸⁵ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4, s. 75-76

neopětované. Ukazují život takový, jaký je. Často jsou spojeny s ročním obdobím, či krajinou.⁸⁶

Tyto písně vlastně na Doudlebsku žijí dodnes. Stále jsou živé, a to díky Národopisnímu souboru Doudleban, který je s láskou v hlase zpívá. Aby však měli jeho členové z čeho písně brát, je nutné zmínit alespoň pár důležitých jmen a s nimi spojených zpěvníků či sbírkách. Těchto jmen je celá řádka. Za nejznámější a nejpřekvapivější můžeme považovat jméno Karel Jaromír Erben. Ten je dnešní generaci znám spíše coby autor pohádek.⁸⁷ Ten byl při své návštěvě Doudlebska obdarován rukopisem čítajícím na 160 lidových písní, jehož autorem byl pan Ondřej Hůlka. V současné době je tento soubor písní neznámý. Pan Ondřej Hůlka a jeho syn jménem František byli velkým znalci lidových písní.

Další významnou osobností, kterou je nutné zmínit, je Karel Weis. Tento pán si všiml, že bohatství skryté v lidových písních se vytrácí a upadá. Svým zaměřením, hudební skladatel, měl k tomuto blízko. Díky tomu vzniklo dílo obrovských rozměrů, Jedná se o velké souborné vydání těchto písní pod názvem „Český lid a Šumava v písni“, což je dílo o patnácti svazcích. Panu Weisovi trvalo téměř padesát let, než bylo toto dílo, obsahující lidové písně z jižních Čech, hotovo. Doudlebské písně můžeme najít ve třináctém svazku pod názvem „Písně budějovického kraje“. Období druhé světové války můžeme považovat za nejvyšší vrchol snahy o záchranu písní venkovského lidu. V této době začal pomáhat panu Weisovi pan F. K. Zeman. Ten mu zajišťoval setkání s lidmi z doudlebského kraje, protože Weisův zdravotní stav již nebyl moc dobrý. Doudlebáci byli natolik nadšení, že se někdo zajímá o jejich písně, že neváhali a jezdili za panem Weisem do Prahy. Vrcholilo vydání šestnáctého svazku, který měl obsahovat právě písně z Doudlebska, když pan Weis zemřel a svazek už nestihl vyjít. V současné době je součástí jeho pozůstalosti uložené ve Veselí nad Lužnicí.⁸⁸

⁸⁶ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 31

⁸⁷ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4, s. 77

⁸⁸ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 32-34

Tanečně se Doudlebsko řadí také k oblasti na jihozápadě. Můžeme to poznat podle toho, že většina tanců je do kolečka, to znamená, že je můžeme tancovat v páru. Jako své zaměření, což byl sběr tanců z Jižních Čech, si zvolila etnografka pocházející z Českých Budějovic, paní Zora Soukupová. Její práce je zaznamenána v publikaci, která vyšla v roce 1979 pod názvem „Jihočeské tance“. Navázala tak na úplně první vydání, jehož autorem byl Richard Kubeš. Díky tomu vznikla velká kolekce, ve které je zapsáno mnoho tanců našich předků, či jejich variant.

Paní Zora Soukupová byla nadaná v oblasti zpěvu i tance a působila ve folklorním souboru Úsvit jako umělecká vedoucí. Tento soubor se z jejich záznamů nechává inspirovat dodnes.⁸⁹

Pro Doudlebsko je typických převážně několik tanců, které se právě díky historikům dochovaly do dnešních dní.

Nejzajímavějším je tanec známý pod názvem „tanec smrti“, který je velice živý, dá se říci až smrtící. Během tance se pár točí kolem své osy a diváci jen s napětím očekávají, kdy se jejich nohy začnou zavrtávat do tanečního parketu. Dalšími oblíbenými tanci jsou například „dupák“, „babka“, „klenutá“, „sedlák“, „obkročák“, „příposedavej“ a v neposlední řadě také „ševcovská“. To ale zdaleka nejsou všechny. Tanců je celá řada. Nejznámější je ovšem takzvaná „linecká polka“, která je zřejmě původem z Lince, ale Doudlebanům se natolik zalíbila, že dnes ji můžeme vidět pod názvem „doudlebská polka“. Známa jsou také slova písně, na kterou se tento tanec tancuje, a to „Táto můj, táto můj, prodejte voly.“. Začátek tohoto tance je stejný jako u jiné polky. Páry se pohybují v odpovídajícím kroku sálem, avšak ve druhé části se již pokračuje v kruhu chůzí. Poté se muži přesunou do středu kruhu, kde vytleskávají a ženy pokračují v chůzi po kruhu polkovým krokem. Díky fázi, kdy muži vytleskávají, se potvrzuje, že tento tanec má původ v německy mluvících zemích. Tento prvek je právě zda pro tance typickým.⁹⁰

⁸⁹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 34

⁹⁰ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 72

4.5 Tradice na Doudlebsku

Navzdory zákazům a jiným nařízením, které se v minulosti v České republice odehrávaly, se podařilo některé tradice zachovat a co je ještě důležitější, tak také udržet živé. V dnešní době se jedná již o hodnotné dědictví po našich předcích.

Jednou z tradic, která se na Doudlebsku udržuje již mnoho let, je **masopust**. Je to jeden z prvních svátků v roce, který se slaví šest týdnů před Velikonocemi. Nemá tedy žádný pevný termín v kalendáři. Jeho datum se odvozuje právě od data Velikonoc. Tato akce je vždy na celý den a je vyhledávána širokou veřejností. V tento den obchází mládenecká koleda všechny domy v obci. Poznáme ji podle vysokých klobouků, které jsou plné barevných růžiček. Právě díky nim dostala tato koleda přívlastek „růžičková“. Za koledníky jde průvod masek, které si lidé vytvářejí ve snaze být co možná nejvíce nápaditým. Nikdy ovšem nesmí mezi maskami chybět dělostřelci s kanónem.

Růžičková mládenecká koleda má jasně daný řád, který je přísně dodržován. Je předáván z jedné generace na druhou. Celá koleda je doprovázena dechovou kapelou, která u každého stavení zahraje stejnou píseň. Tou je „Červená růžičko“ a koledníci při ní tancují takzvané „kolečko“. V případě, že v uplynulém roce někdo, kdo umřel v daném domě, tancuje se takzvané tiché kolečko. Následuje pozvání majitelů domu „do přástek“, čím je myšlena zábava večer v místním hostinci.

Mládenecká koleda je tvořena 12 mládenci. Skupina je doprovázena dalšími postavami, z nich každá má své poslání, název a místo. Například „matka“, „hejtman“, „rychtář“, první a druhý „konšel“, tři „tančmajstři“, „žitnej“, „pšeničnej“, „ovesnej“ a „moučnej“. Základ je vytvořen podle starobylých prvků hry o umučení Krista. Motiv najdeme ve starých pohanských tradicích. Koledu doprovází vždy i takzvaní „židé“. Jednotlivé postavy poznáme podle charakteristických zjevů, jen oněch dvanáct koledníků tancuje ve svých svátečních oblecích a ve vysokých, černých holínkách.⁹¹

Obec Doudleby jsou známé také setkáním mládenecké růžičkové koledy s koledou slaměnou. Tato koleda je tvořena naopak ženatými muži, kteří byli dříve v mládenecké koledě. Toto setkání má za cíl zkontrolovat své následovníky. Oproti

⁹¹ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 73-74

růžičkám na kloboucích mládenců, jsou klobouky této koledy ozdobeny slámou. Proto se jim také říká „slaměná“. Během tohoto setkání dochází k pokládání otázek starších mužů mladším. Pokud někdo z mládenců odpoví špatně, následuje trest. Toto setkání je již tradicí. Poprvé bylo uskutečněno v roce 1989 a mělo znázorňovat dobu, kdy mládenci vycházeli za koledou do okolních vsí.⁹²

Masopust je velice vyhledávaný širokou veřejností. Každý rok se v tento den po obci pohybuje mnoho návštěvníků.

Další, velice vyhledávanou akcí, kterou Doudlebané pořádají, jsou **dožínky**. Právě ty jsou spojeny nejvíce s kroji. Původ této slavné akce samozřejmě neprobíhal ve svátečním obleku našich předků, ale to na jeho významu neztrácí. Lidé dříve slavili v pracovním oblečení, tak jak se vrátili z pole s poslední sklizní. Dožínky, tak jak je známe dnes, se nově slavily až v roce 1943 díky založení Krojované družiny Doudleban. Od té doby jsou organizované a do jejich přípravy se zapojuje téměř celá obec. V té době bylo vytvořeno také pásmo, které se téměř do dnešních dní nezměnilo. I tak se postupem času dožínky přestaly v Doudlebech slavit, a to i na dobu několika let. Přestože v té době své pásmo s dožínkovou tematikou předváděli Doudlebané například na každoroční výstavě Země živitelka. V roce 1997 se dožínky vrátily i do Doudleb a obec je slaví již každoročně jako folklorní festival pod názvem Doudlebské dožínky.⁹³

Termín této akce je dán vždy na sobotu před doudlebským posvícením a poutí, které náleží ke svátku Narození Panny Marie. Tento svátek je 8. září. V tento den se celá obec naplní nejen veřejností z celého širokého okolí, ale hlavně kroji a povozy taženými koňmi ve vyzdobených postrojích.⁹⁴

K oslavě sklizně se přidávají i jiné folklorní soubory ve svých krojích. Díky tomu je možno vidět různé kroje na jednom místě a tím i historii jednotlivých oblastí nejen z České republiky, ale i ze zahraničí.⁹⁵

Doudlebské dožínky mají jasně daný program. Od rána se v obci scházejí všichni, kteří následně půjdou v průvodu, na dvoře jednoho ze statků. V půl druhé odpoledne

⁹² Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 75-76

⁹³ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 152

⁹⁴ Srov. ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří. *Doudleby: Historie, památky, tradice*. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3, s. 86-88

⁹⁵ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

vyráží celý průvod v daném pořadí celou obcí, kde na ně čeká mnoho diváků. Na začátku průvodu jdou nastrojení koně se svými povozy, zdobenými pentlemi. V závěsu za nimi jde Národopisný soubor Doudleban a dětský folklorní soubor Doudlebánek. Následují za nimi další krojované soubory, například Kovářovan, který pochází z obce u Milevska jménem Kovářov.⁹⁶

Celý průvod projde obcí po určité trase a vrátí se zpět na louku uprostřed obce zvanou Čapák. (původně Čapkův sad). Tam je již postavený dřevěný ozdobený parket a lavičky pro diváky. Místní hasiči zde pomáhají prodejem piva a klobás. Celý program se odehrává venku ozářený paprsky zářivého slunce. Málokdy se stalo, že by počasí nebylo příznivé. Pokud se tak již stalo, tak Doudlebáci celý program (kromě průvodu) přesunuli do kulturního domu. Je to odpoledne nabitě tanci a zpěvem lidových písní a Doudleban vždy toto pásmo začíná. Večer je ukončení celého dne v podobě posezení všech zúčastněných a společným zpěvem.⁹⁷

⁹⁶ Srov. ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6, s. 153

⁹⁷ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

4.6 Doudleban v médiích

Svět Národopisného souboru Doudleban se neodehrával pouze na parketách kulturních domů a parketů. Osloven byl také v moderní době různými médii.

Na konci devadesátých let stál před kamerou při natáčení propagačních filmů, a to hned několika. Můžeme jmenovat například S Budvarkou v Pomalší, Krajem kalicha, Příběh psaný řekou. Nesmíme zapomenout také na zdokumentovaný životopis o hudebním skladateli Vítězslavu Novákovi. Poslední filmová klapka pak proběhla v letech 2001 až 2002, kdy proběhlo natáčení filmu Doudlebské stráně, jehož obsahem je zmapování života v obci během jednoho roku.

Další medium, které oslovilo Doudleban byla firma Supraphon, která vydala v roce 1952 desku pod názvem Lidové písně.

Ani televize není ochuzena o setkání s Národopisným souborem. Díky režisérovi Zdeňku Flídrem byl natočen dokument nesoucí název Vítězslav Novák a lidová píseň.

Kazety, pro dnešní mládež neznámé média nosiče, natáčel Doudleban S TV Metropol production. Můžeme je najít pod názvem S Budvarkou v pomalší. Druhá z kazet nese název Příběh psaný řekou.

Po projevení zájmu uzavřeli členové Doudlebanu spolupráci také s německou televizí ZDF. Společnými silami s Veselkou pana Ladislava Kubeše vznikl hudební pořad Aus Böhmen kommt die Music.

Je třeba říct, že Česká televize byla se svými kamerami na těch nejdůležitějších akcích v Doudlebech nespočetkrát.⁹⁸

⁹⁸ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

5 Folklorní soubor Doudlebánek

Jak již sám název napovídá, jedná se o další soubor fungující v obci Doudleby. Tentokrát ale je menší a rozhodně mladší než Národopisný soubor Doudleban. A to jak s ohledem na historii, tak také v souvislosti na věkový průměr.

5.1 Vznik

Na začátku posledních dvou desetiletí 20. století byla obec plná dětí. Maminka dvou z nich byla také dlouholetá členka Doudlebanu, paní Hana Bohdalová. Kromě péče o své dva syny a své aktivity v souboru, měla vyplněný svůj čas prací v místní mateřské školce, coby učitelka. Paní Hana byla člověk s věčným úsměvem na tváři a nadšením pro vše, co se týkalo historie. V průběhu právě osmdesátých let se rozhodla pro založení skupiny pro malé a menší děti, kde by získávaly povědomí o místních tradicích a zvycích. A věřila, že si tak děti vytvoří vztah ke svým předkům a k místu, kde v současnosti žijí. Tím by bylo možná zajištěno, že lidové tradice a zvyky budou dál přístupné a živé i pro další generace.

Tento krok se rozhodla učinit v roce 1982. V době, kdy její nejmladší syn oslavil čtvrté narozeniny. Usoudila, že nastal čas, aby její synové získali povědomí o svých kořenech. Oba se narodili v Doudlebech, jejich otec byl dokonce svého času starostou obce. Podářilo se jí založit soubor Doudlebánek, který učil místní děti doudlebské tance a písně. Sama tyto děti tancům a písním učila a vedla. Jednou z dětí byla tehdy dvanáctiletá Mirka Dušáková. Dnes můžeme jen odhadovat, proč s touto aktivitou po nějaké době skončila. Paní Bohdalová zemřela v roce 2006.

5.2 Vývoj

V roce 1997 se rozhodla v tomto pokračovat Barbora Chadtová. Rodiče paní Barbory byli členy souboru Doudleban a tak není divu, že Bára měla k folkloru blízko. Ovšem ani to nevydrželo do dnešních dní. Doudlebánek opět upadl v zapomnění.

V roce 2010 při, již tradičních Doudlebských dožínkách, se nápadem na dětský soubor v Doudlebech nadchla také maminka tehdejších malých dětí, paní Mirka Dušáková. Dle jejích slov si pamatuje, jak se dívala na soubory tančící na parketě na Čapáku a přemýšlela, jak by to bylo krásné, kdyby děti zatančily alespoň „Kolo, kolo mlýnský...“

Rozhodla se tedy obnovit dětský soubor Doudleban a tím rovnou spojit její přání, aby se i její děti mohly věnovat folkloru „doma“ a nemusely jezdit do blízkých Českých Budějovic. Vždyť sama byla již v té době aktivní členkou Doudlebanu.

Moc dlouho nelenila a první zkouška proběhla hned 17. září téhož roku, tedy 2010. Sama si tehdy vytvořila letáček, který vyvěsila na obecní nástěnku.

Její představa byla jasná, chtěla učit děti od šesti let. Protože ale její dceři Hance byly v té době pouze roky tři, musela ji na zkoušku vzít také. Nadšení ostatních maminek ze založení této aktivity pro děti na sebe nenechala dlouho čekat. A paní Mirce nezbylo nic jiného než všem mladším dětem, které chtěly chodit tančit také, udělovat výjimky. A u toho již zůstalo dodnes.

První vystoupení dětského souboru se uskutečnilo za rok, dne 11. září, na Doudlebských dožínkách, kde děti sklidily obrovský úspěch. Od té doby je tento soubor aktivním nejen na kulturních akcích, kde svým vystoupením dělá radost, ale také se výrazně podílí na udržení a obnovování tradic Doudlebska.⁹⁹

5.3 Činnost

Děti souboru Doudlebska se účastní několika akcí za rok. Na počátku každého roku děti chodí pod hlavičkou Doudlebánu po obci v rámci Tříkrálové sbírky. Následují křesťanské svátky Velikonoce, kdy děti chodí v rámci řehování po obci. Jejich další vystoupení se odehrává s železnou pravidelností na Doudlebských dožínkách. A to zdaleka není vše. Dětský soubor je zván na různé akce nejen pořádané obcí, ale také v okolí. Děti se nebojí v krojích vycestovat i někam dále. Můžeme je vidět na folklorních festivalech, soutěžích, krojovaných přehlídkách. Tam je vidět snaha o vzájemnou spolupráci mezi soubory. Snaží se být si oporou, pomáhají si. Jejich výjezdy

⁹⁹ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

sice na dva roky přerušila celosvětová pandemie Covidu v letech 2020-2021, ale v současné době je již vše při starém. O tom, že má soubor úspěch, svědčí nejen právě přicházející množství pozvánek, ale také zájem rodičů o to, aby jejich děti do souboru chodily. A to i z okolí obce Doudleby. Na začátku paní Dušáková začínala se dvanácti dětmi, v současnosti jich má přihlášených kolem 50. Jak sama říká, tak důležitá je náklonost a nadšení rodičů či prarodičů. To je pak velká pomoc. Nejen, že musejí pečovat o kroj, ale také posílají děti na zkoušky. A pokud sami folklor milují, jsou pro své děti přirozeným vzorem.

Nadšení dětí pro folklor zpravidla opadá kolem dvanáctého roku věku. I přes velkou snahu paní Dušákové, která se snaží tyto děti motivovat a ukazuje jim, že nejde jen o tance a písně, ale také o to, že jsou kamarádi a mají své společné kořeny. V té době většina dětí soubor opustí. Zůstávají jen ty, které mají o lidové tance a písně hluboký zájem. Ty, většinou po dovršení plnoletosti, přechází do Národopisného souboru Doudleban.

Zkoušky Doudlebáňku probíhají každý pátek na sále kulturního domu v Doudlebech. Dříve se děti scházely ve stejný čas v tělocvičně místní základní školy. To ale s přibývajícimi členy dál nešlo, protože prostor už nebyl dostačující. Proto se zkoušky přesunuly do sálu. Obec za pronájem nic nepovažuje, ale v zimním období se tam netopí, a tak je pro paní Dušákovou náročné zajistit pro děti aktivity na zkouškách tak, aby jim nebyla zima.

Paní Dušáková je velice skromná žena. Za vedení souboru nedostává žádnou finanční odměnu. Radostí a odměnou je pro ni uvědomění, že nedělá tuto činnost zbytečně. Vidí, že soubor dětem něco předává, a aniž by si to děti zřejmě samy uvědomovaly, tak získávají hodnoty velmi cenné.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

5.4 Poslání

Děti tohoto souboru se pod vedením Mirky Dušákové snaží o zachování tradic a zvyků, které byly odjakživa na území Doudlebska. Nejen, že udržují tradice, které jsou známé, ale daří se jim postupně obnovovat ty zapomenuté. Paní Dušáková předává své vědomosti, které získává sama svou pílí a nadšením, dětem hravou formou. Děti tak zatím vše považují za hru, ale paní Mirka věří, že do budoucna v nich zůstane ten pravý duch Doudlebska, který je spojí s jejich kořeny. ¹⁰¹

Paní Dušáková sice pracuje s dětmi a historií, ale přesto žije dneškem. Zároveň myslí i na budoucnost. Tím nejsou myšlené pouze akce, na které se s dětmi připravuje, ale také na budoucí generace. Její největším přáním je, aby práce dětského souboru neskončila se současnou generací.

5.5 Kroje

Kroj dívek v souboru je velice podobný krojem dospělých žen či dívek. Jedná se v podstatě o jeho kopii.

Stejně jako velké tanečnice, tak i ty malé mají nabírané, krátké rukávy. Jejich sukně skrývají jednu spodničku s krajkou na okraji. I zástěrky mají na mašli uvázanou. Za pasem u zástěrky si zastrkávají malý, bílý kapesníček, tak jako dospělé ženy. Jejich šněrovačky jsou také tmavé, jen nejsou s kosticemi. Malé krojované holky je ještě nepotřebují. Některé dívky mají sukni dokonce ušitou z pravé šerkoviny, protože kroje, které jsou už hodně poničené, tak jejich zdravé kusy využíváme právě na ušití krojů pro děti.

Nožky malých tanečnic halí bílé punčošky, na nohou mají střevičky. Malé dívky můžou mít vidět vlasy, na rozdíl od dospělých žen. Proto jejich vlásky zdobí věnečky s malými látkovými kvítky, které můžeme vidět na loukách kolem obce. V zimním období pak své hlavy zachumlají do vlněných šátků a přes ramena si přehodí vlněné pleny po vzoru dospělých krojovaných žen.

¹⁰¹ Přepis rozhovoru s Marcelou Smutkovou ze dne 13.2.2023

Malý chlapci také oblékají kroje po vzoru mužských. I u nich jsou kroje zajišťovány přešíváním starých krojů a využíváním tak každého vzácného kousku látky plné historie.¹⁰²

Nutno říct, že o zajištění krojů pro členy Doudlebáňku se stará přímo paní Mirka Dušáková, která sama sedá k šicímu stroji. Přešívá či šije kroje nové. Její nadšení a snaha nezná hranic. Shání staré látky, ze kterých se kroje dříve šily. S láskou a uvědoměním také dodržuje nepsané pravidlo, že každý kroj je jiný. Jak sama v rozhovoru uvedla, dříve nikdo neměl s nikým stejný kroj. Vše záleželo na bohatství jedince.

Podle toho, zda na festivalu vystupuje soubor ve stejných krojích nebo ne, podle toho poznáme, jak moc v té oblasti na svou historii dbají. Krojované družiny, kde všichni mají stejné kroje, jsou již „komerční“. Paní Mirka se snaží o čistě ryzí minulost se vším všudy.

5.6 Tradice

Děti ze souboru Doudlebánek se účastní hned začátkem roku **Tříkrálové sbírky**. Po obci tak můžeme potkat většinou tři skupiny dětí s doprovodem dospělého. Počet skupin záleží na počtu dětí, které se do této akce zapojí. Každá skupina má své Tři krále v pláštích a s korunami na hlavě. U každého domu zahrají na flétnu píseň „My tři králové jdeme k vám...“ Lidé jim přispějí nějakou dobrotou či finanční částkou do zapečetěné kasičky, kterou má jeden z králů zavěšenou na krku. Výtěžek ze sbírky putuje na některé ze zařízení, které je potřebuje. Například v roce 2023 byla část předána Hospici sv. Jana N. Neumanna, o. p. s. v Prachaticích. Druhá část výtěžku putovala na odměnění pracovního kolektivu domácí péče Ledax, který pečuje i o občany Doudleb. Sladkosti, které děti během koledování dostanou, si rozdělí spravedlivě mezi sebe.

Další tradicí, které se zúčastňují děti z obce Doudleb, a tudíž ve velké většiny děti z Doudlebáňku, je **masopust**. Zapojením se do průvodu masek obcí nasají děti atmosféru této akce. A nezřídka si samy vymýšlejí masku či převlek, aby se staly také součástí reje masek. Rodiče je podporují a pomáhají s přípravami nejen při výrobě

¹⁰² Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

masky, ale často vyrábí i masky sami pro sebe a s dětmi tak vytvoří masku společnou. Pokud se této akce nechtějí rodiče zúčastnit pod maskou, ale pouze svého potomka jen podpořit, tak přispívají například malým občerstvením pro příchozí koledníky a ostatní masky.

Během dalších svátků, což jsou Velikonoce, se v obci Doudleby konají obchůzky prováděné dětmi pod názvem **Velikonoční řehtání**. Na tuto akci si děti samy vytvářejí letáček, který pak visí na obecních nástěnkách. Toto procházení dětí obcí začíná na Zelený čtvrtek večer u obecního úřadu. Poté se přesunou ke kostelu, kde se pomodlí. Tedy alespoň ty, které to umí. Pak se vydají obejít nejdříve Doudleby a pak následují Straňany. Snahou dětí je neminout žádný z domů v obci, a tak se někdy musí rozdělit na menší skupinky. Děti procházejí obcí za zvuku řehťáček a tím oznamují večerní čas. Podle pověsti totiž odlétají zvony do Říma, proto již na Zelený čtvrtek večer zvony nezvoní. Takto děti obcházejí domy třikrát za den v pátek. A to ráno, v poledne a večer. Důvodem je vyzvání věřících k modlitbě. Zvony se rozezní opět na Bílou sobotu. Děti při této akci pouze obcí procházejí bez zastavení za neustálého řehtání. Pouze při poslední obchůzce s řehťáčkami, v sobotu ráno, se děti zastavují u domů a za odměnu se jim dostává výslužka v podobě různých sladkostí či malovaných velikonočních vajec. Právě ranní sobotní obchůzka je doprovázena koledou „Hody, hody doprovody...“ a chlapi se pyšní krásnými pomlázkami s barevnými pentlemi.

Velikonočního řehtání se můžou zúčastnit všechny děti, které v tu chvíli v obci jsou. Není to pouze záležitost pro členy Doudlebánu.

Vykoledované dobroty či peníze si děti pod dozorem dospělého opět rozdělí rovným dílem mezi sebe.

Další velkou akcí, při které je možné Doudlebánek vidět, jsou **Doudlebské dožínky**. Děti zde vystupují se svým pásmem, které poctivě nacvičují. Vždy sklídí velký potlesk od veřejnosti. A málokteré oko maminky zůstane suché.

Tradic, které s dětmi udržujeme nebo postupně ožívujeme je více. Toto jsou ty nejvíce nejznámější za dobu uplynulých sto let.¹⁰³

¹⁰³ Přepis rozhovoru s Mirkou Dušákovou ze dne 12.2.2023

6 Závěr – shrnutí cíle mé práce

Za cíl mé práce jsem si zvolila zmapování snahy o udržení a zachování lidových tradic a zvyků na Doudlebsku, konkrétně v obci Doudleby. Můj zájem se týká především zachycení spojitosti s folklorním souborem Doudleban a dětským souborem Doudlebánek. Národní folklorní soubor Doudleban je jedním z nejstarších souborům zabývajícím se v České republice právě folklorem a jehož cílem je zachovat tyto zvyky a tradice i pro budoucí generace. Úpadek těchto symbolů českého národa se odehrával především na přelomu 19. a 20. století. Proto je v mé práci zachyceno téměř celé 20. století.

Informace pro napsání této práce jsem získala především z knih týkajících se Doudlebska a obci Doudleby. Zdroje v knižní podobě pro mě byly velkou pokladnicí informací především o založení a vzniku obce a jejím dalším růstu během následujících století. Tato sdělení jsou důležitá pro pochopení kořenů lidu v těchto místech. Dalším zdrojem byla Kronika Krojované družiny, která zachycuje období mezi lety 1927 a 1950. V tomto strojopise najdeme počátky souboru Doudleban. Tyto řádky mi poskytly náhled do doby, kdy se v první polovině 20. století pár vlastenců snažilo o zachování tohoto lidového bohatství. Tato kronika se jen velice sporadicky zmiňuje o životě lidu v tomto období a situaci ve společnosti. Ani další ze zdrojů, kterým byla Pamětní kniha obce Doudleb, která zachycuje období mezi roky 1948 až 1967, se nezmiňuje příliš o společnosti jako takové. Internetové zdroje mi byly nápomocné svým sdělením ohledně blízké minulosti vzhledem ke snaze vše uchovávat v elektronické podobě. Je nutné uvést, že o dětském souboru Doudlebánek je toho napsáno opravdu velice málo. O jeho vzniku je pouze pár řádků v internetovém zdroji. Kronika Doudlebánu obsahuje pouze data o termínech vystoupení a kdo se jich zúčastnil.

Protože je Doudlebsko známé především díky dochovaným zvykům a tradicím, je jich v této oblasti několik pravidelně pořádáno. Další z původních lidových záležitostí se postupně obnovuje a zařazuje tak do společenských událostí v duchu našich předků. Přesto se ve své práci zmiňuji především o těch nejznámějších, kterými jsou masopust a Doudlebské dožínky. Ostatní na mých stránkách jsou zmíněné spíše okrajově.

Mou snahou bylo také uvádět především informace, které považuji za nápomocné pro pochopení souvislostí. Zdaleka v mé práci není uvedeno vše zajímavé, co se této historie týká.

Během doby, která je zachycena v mé práci, se setkáváme s několika jmény, které se podílejí na zachování tradic a zvyků. Je nutné zmínit, že toto je pouze zlomek ze všech.

O tom, že tradice a zvyky našich předků, se nám daří udržet pro další generace svědčí právě Dětský soubor Doudlebánek, který má stejný cíl jako Národní soubor Doudleban. Tato skupina malých tanečníků a tanečnic se podílí na udržení a obnovení tohoto lidového bohatství. Díky tomu získávají povědomí o svých kořenech a způsobu, jakým žili jejich předci. Přebírají tím hodnoty, které by měl mít každý z nás.

7 Seznam literatury a zdrojů

Internetové zdroje:

Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: Historie a současnost. Dostupné na WWW. Národopisný soubor Doudleban, historie a současnost - PDF Free Download (adoc.pub)

Národopisný soubor Doudleban [online]. Národopisný soubor Doudleban: národopisné oblasti Dostupné na WWW. Národopisné oblasti (doudleban.cz)

Základní mezníky vývoje českého venkova od roku 1918: TOTALITA [online]. Dostupné na WWW. Totalita.cz - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu

Archivní zdroje:

Pamětní kniha obce Doudleby 1948-1967, SOkA České Budějovice [online]. Dostupné na WWW. Doudleby 1948-1967 (ceskearchivy.cz)

Monografie:

JIRÁČEK, Jan. *Doudlebsko: krajina venkova*. [Trhové Sviny]: Novohradsko-Doudlebsko, [2021]. ISBN 978-80-270-8145-5.

JIRÁČEK, Jan. *Doudlebsko & Novohradsko*. Jindřichův Hradec: Epika, 2014. ISBN 978-80-87435-80-9.

KRČEK, Josef. *Špalíček lidových písní*. Ilustroval Jindra ČAPEK. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02176-8.

ŠIMÁNEK, Jan. *Doudlebsko od jara do zimy: výroční zvyky, slavnosti a zábavy z jihu Čech*. České Budějovice: Bohumír Němec-Veduta, 2019. ISBN 978-80-88030-41-6.

ŠIMÁNEK, Jan. *Putování Doudlebskem za jeho písmáky*. České Budějovice: Veduta, 2015. ISBN 978-80-88030-03-4.

ŠIMÁNEK, Jan., STERNECK, Tomáš., LAVIČKA, Roman., HAVLICE, Jiří.
Doudleby: Historie, památky, tradice. Obecní úřad Doudleby, 2008. ISBN 978-80-254-2758-3.

Nepublikované zdroje:

BERAN, V. *Krojovaná družina doudlebská 1927-1950*, Doudleby, Nepublikovaný strojopis z roku 1950

Brožura *Obec Doudleby 981-2001, 1020 let Doudleb*, vydána Národopisným souborem Doudleban u příležitosti výročí obce z roku 2001

Spisek *Doudlebsko ve vyprávění*, vydaný jako sborníček prací členů Národopisného kroužku při Jihočeském muzeu v roce 1980.

Oral-history:

Rozhovor s Marcelou Smutkovou

Rozhovor s Mirkou Dušákovou

8 Seznam příloh

Příloha I. Stanovy Národního souboru Doudleban

Příloha II. Fotogalerie

9 Přílohy

9.1 Stanovy

I. Základní ustanovení

- 1.Sdružení nese název "Národopisný soubor Doudleban".
- 2.NS Doudleban je sdružení občanů, kteří svoji činnost provozují nebo chtějí provozovat na území obce Doudleby s působností v celé ČR.
- 3.Sídlem souboru jsou Doudleby.

II. Poslání, cíle a zásady sdružení:

- 1.Sdružení je nezávislé, nepolitické a nestátní společenství vzniklé v souladu se zákonem č.83/1990 Sb.
- 2.Základním posláním souboru je rozvíjení a uchování lidových tradic Doudlebska s cílem aktivně zapojit do této činnosti co největší počet dospělých i mládeže.
- 3.Ke splnění svého cíle si stanoví tyto úkoly:
 - organizovat kulturní projekty a přehlídky
 - zúčastňovat se různých jiných kulturních akcí se zaměřením na folklór
 - vytvářet ekonomickou základnu pro plnění svých cílů
 - vést své členy k dodržování základních etických, estetických a mravních pravidel, umožnit jim širokou informovanost v oblasti kultury vůbec
 - hájit zájmy svých členů uvnitř souboru i navenek, za tím účelem spolupracovat s orgány místní správy i jednotlivci
 - dalšími formami své činnosti napomáhat rozvoji veřejného života, kultury v obci zejména formou veřejně prospěšných akcí.

III. Členství:

- 1.Členem sdružení se může stát každá fyzická osoba, která respektuje cíle, zásady a poslání sdružení a hodlá jakkoliv přispět k realizaci těchto cílů.
- 2.Výši členských příspěvků stanoví valná hromada. Takto získané prostředky si v plném rozsahu ponechává soubor.
- 3.Všichni členové sdružení mají stejná práva a povinnosti.
Člen má zejména tato základní práva:
 - volit zástupce sdružení do orgánů sdružení a také být do těchto orgánů volen
 - podílet se na řízení a kontrole činnosti sdružení přímo nebo prostřednictvím orgánů sdružení
 - osobně se podílet na práci sdružení.Člen má zejména tyto základní povinnosti:
 - svou činností napomáhat realizovat cíle sdružení
 - dodržovat stanovy sdružení a plnit usnesení orgánů sdružení
 - chránit a zvelebovat majetek sdružení
 - dbát, aby svým jednáním nepoškodil dobré jméno sdružení.
- 4.Členství ve sdružení je dobrovolné a člen může kdykoliv vystoupit.
- 5.Člen může být ze sdružení vyloučen ,jedná-li v rozporu s cíli sdružení, poškozují-li svým jednáním dobré jméno sdružení nebo nerespektuje-li usnesení orgánů sdružení.

IV. Orgány sdružení:

- 1.Nejvyšším orgánem sdružení je valná hromada, která se koná nejméně jednou za rok.
- 2.Valná hromada rozhoduje:
 - o vzniku a zániku sdružení, v případě zániku o majetkovém vypořádání
 - o názvu, sídle a symbolice sdružení
 - o přijetí a změnách stanov
 - volí výkonný výbor a revizní komisi
 - schvaluje a projednává zprávu o hospodaření s ;majetkem sdružení
 - stanoví hlavní směry sdružení pro příští období.
- 3.K platnosti usnesení valné hromady je zapotřebí souhlasu nadpoloviční většiny přítomných za nadpoloviční přítomnosti všech členů sdružení.
- 4.Výkonným orgánem valné hromady je výbor sdružení. Výkonný výbor zabezpečuje plnění úkolů

souboru v období mezi jednotlivými valnými hromadami.

5. Výkonný výbor má předsedu, místopředsedu, jednatele, hospodáře a člena.

Předseda svolává výkonný výbor podle potřeby.

6. Výkonný výbor plní zejména tyto úkoly:

- zabezpečuje plnění usnesení valné hromady
- připravuje podklady pro valnou hromadu
- dbá o hospodárné využívání a údržbu majetku souboru
- spolupracuje s ostatními folklorními soubory a kulturními institucemi
- zajišťuje spolupráci souboru s místními orgány státní správy
- zajišťuje spolupráci souboru se sponzory, zejména kde o zabezpečení smluvních závazků týkajících se propagace sponzorů a dodržování dohodnuté výše příspěvku ze strany sponzora.

7. Revizní komise je nezávislý volený orgán sdružení, který je složen ze tří členů. Revizní komise

zejména:

- provádí kontrolu hospodaření výkonného výboru
- dozírá na správnost opatření výkonného výboru, zejména na jejich soulad s obecně závaznými právními předpisy a stanovami sdružení
- předkládá výsledky svého šetření valné hromadě.

V. Majetek souboru a hospodaření:

1. Členské příspěvky členů.

2. Příjmy z kulturní a společenské činnosti.

3. Příspěvky a dotace od kulturních a jiných institucí.

4. Státní příspěvky a dotace od ministerstva kultury a jiných organizací.

5. Příspěvky od sponzorů.

6. Soubor prostřednictvím výkonného výboru organizuje hospodářské a kulturní styky s ostatními fyzickými a právními osobami.

7. Pokladní a účetní operace se řídí obecně závaznými právními předpisy.

8. Jménem souboru vystupuje předseda, místopředseda, jednatel nebo jiný pověřený člen výkonného výboru.

VI. Závěrečné ustanovení:

1. Stanovy sdružení jsou závazné pro všechny členy i orgány sdružení.

2. Stanovy nabývají platnosti dnem registrace příslušným orgánem státní správy.

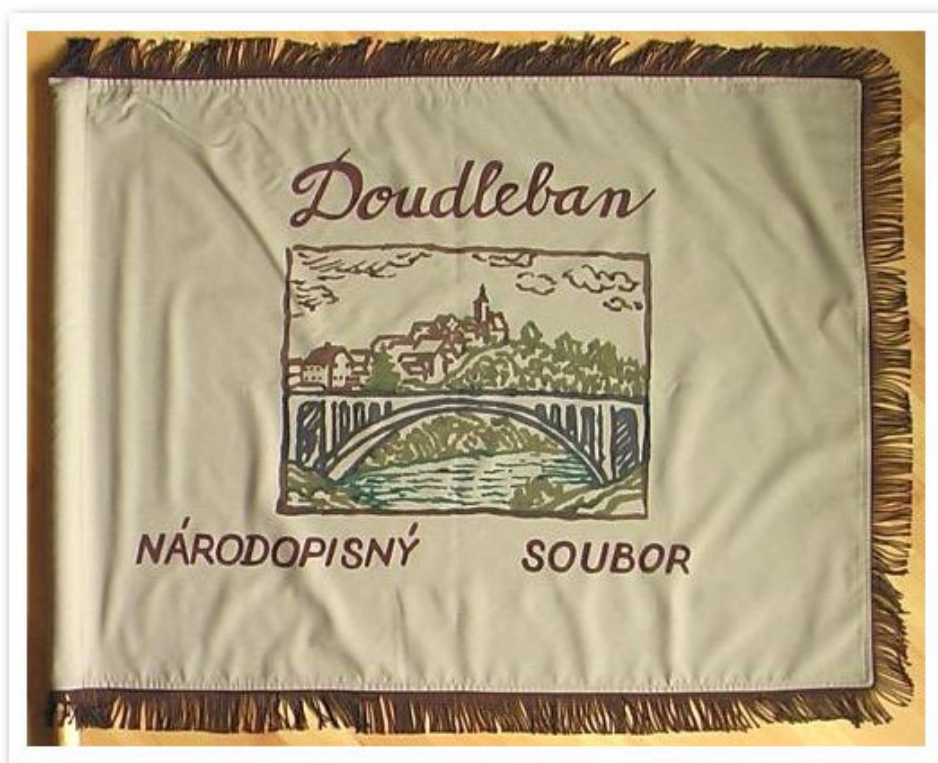
9.2 Fotografie

Doudlebský erb

Z archivu – Dožínky pořádané v obci panem F.M. Čapkem v roce 1927

Vlajka Národopisného souboru Doudleban

Ženský doudlebský kroj, který nosily mladé dívky v letních měsících a mužský doudlebský kroj nošený v letním období

Celý opasek

Detail opasku

Matka

Koledník

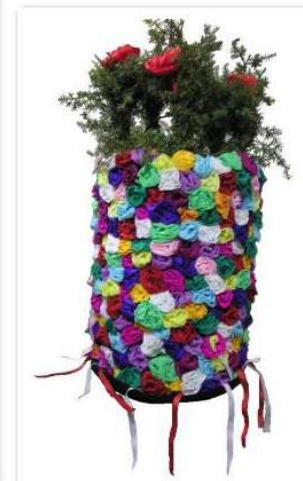
Hejtman

Rychtář

Moučnej

Klobouk mládenecké koledy

Židi

Dělo doulebských dělostřelců

10 Abstrakt

Bibliografický odkaz:

Bohdalová, E. Folklorní soubor Doudlebánek v letech 1982–2022, Doudleby: 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věcí. Vedoucí práce prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th. D.

Klíčová slova: Doudlebsko, Doudleby, historie, tradice, zvyky, Doudleban, Doudlebánek, Doudlebské dožínky, masopust, kroje, děti v krojích, lidové tradice, folklor, tance, písně

Tato závěrečná práce se věnuje snaze o obnovení a udržení lidových tradic a zvyků v obci Doudleby. Práce se skládá ze čtyř na sebe navazujících kapitol. První kapitola se věnuje vzniku obce a její historii. Druhá zachycuje pokusy o obnovení tradic a zvyků typických pro tuto obec. Třetí se věnuje jednomu z nejstarších folklorních souborů, Národnímu souboru Doudleban. Čtvrtá kapitola zaznamenává dětský soubor Doudlebánek, který je budoucností pro zachování lidových zvyků a tradic.

11 Abstract

Folklore ensemble Doudlebánek in the years 1982-2022

Key words: Doudlebsko, Doudleby, history, traditions, customs, Doudleban, Doudlebánek, Doudleby festival, carnival, costumes, children in costumes, folk traditions, folklore, dances, songs

This final work is devoted to efforts to restore and maintain folk traditions and customs in the village Doudleby. The work consists of four consecutive chapters. The first chapter is dedicated to the establishment of the village and its history. The second captures attempts to restore traditions and customs typical of this village. The third is dedicated to one of the oldest folklore ensembles, the Doudleban National Ensemble. The fourth chapter records the children's ensemble Doudlebánek, which is the future for the preservation of folk customs and traditions.